

Адыгэ мажэ

№ 66 (20081)

2012-рэ илээс

ШЭМБЭТ

МЭЛЫЛЪФЭГЪУМ и 14

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Мэлылфэгъум и 15-р — Пасхэ мэфэкI

МЫЕКЪУАПЭРЭ АДЫГЕИМРЭ
Я ЕПИСКОПЭУ ТИХОН ФЭКИО

*Лъытэныгъэ ин зыфэтишIырэ Зиусхъаныр!
Чыристан диныр зылэжыгъэр пстэуми мы мэфэкI нэфым
фэшиI гуфэбэныгъэ хэлъу тафэгъушIо!*

Зэфагъэр, шIур зэрэтеклохэрэм итамыгъэу цыт мы мэфэкI гушIуагъор. Унагъо пэпчэ шIулъэгъурэ фэбагъэрэ ащ къарелъхъэ, гугъэпIэ дахэр мыкIосэным фэлажэ.

Непэ Урыс Православнэ Чылысым нэмыкI динхэр Адыгеим цызылэжыгъэрэм ялыкIохэр, джащ фэдэу къэралыгъо хабзэм иорганхэр игъусэхэу цIыфыгъэ шэпхъэ дахэхэр къэухъумэгъэнхэм, унагъор гъэпэтыгъэным япхыгъэ IофшIэнышхо зэшIуехы. Шыф лъэпкэ зэфэшхъафхэу дин зэмылIэуэсыгъохэр зылэжыгъэрэм азыфагу илэ зэдэлэжыгъэ-зэгурыIоныгъэр пэтынымкIэ, цIыфхэр зэдэлэжыгъэнышхэмкIэ, шIу зэфашIэнымкIэ мы мэфэкIым мэхъэнэ гъэнэфагъэ шIу цыт.

Лъытэныгъэ зыфэтишIырэ Зиусхъаныр, о пшхъэкIэ ыкIи Адыгэ Республикэм цыпсэрэ пстэуми тышIуфэлъаIо псауныгъэ пэты, насып, цыIэкIэшIу шIуиIэнхэу, шIуигухэлхэр къыжжудэхунхэу!

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм
и Тхьаматэ игуадзэу IЭЩЭ Мухъамэд

Лышхъэу и IофшIэгъу зэлукIэгъухэр

зэрэдэлэжыгъэхэр АР-м и Лышхъэу мыщ дэжым къыщIуагъ, ащкIэ Iофтхьабзэм хэлэжыгъэ гъэцкIэкIо хабзэм иорганхэм япашэхэм пшъэрэлыгъэ гъэнэфагъэхэр къафшIыгъэх.

— Къэзэкъ культурэм зыкъегъэIэтыжыгъэным, чIыгулэжыным, цыф лъэпкхэр зэзыпхышт Iофтхьабзэхэм язэхэцэн хэлэжыгъэныр — джары анахэу отделим ыналэ зытыригъэтын фаер, — къыIуагъ республикэм ипашэ кIэухым.

Мы мэфэ дэдэм АР-м и Лышхъэу техникескэ ыкIи экспортнэ уплэкIуным и Федеральнэ къулыкъу и ГъэIорышIапIэу Къыблэ ыкIи Темыр-Кавказ федеральнэ шъолъырхэм ащIэм ипашэу Николай Даниловым IукIагъ. Мы структурэм республикэм цызэхичгъэ уплэкIунхэм зэфэхьысыжыгъэу фэхьугъэхэм, тапэкIэ анахэу уналэ зытеудзэн фэелъэныкIохэм ахэр атегушыIагъэх. Н. Даниловым къызэриIуагъэмкIэ, ГъэIорышIапIэм иуплэкIунхэм къызэрагъэлъэгъуагъэмкIэ, шапхэу цыIэхэм адиштэу республикэм ипшъэрэлыгъэр егъэцкIэх, хэукъоныгъэшхо цыIэп.

ТхьакIушынэ Аслъан тхьамафэм къыкIоцI республикэм Iоф цызышIэгъэ Н.Даниловым рэзэныгъэ гушыIэхэр пигъохыгъэх, тапэкIи УФ-м изаконодательствэ диштэу япшъэрэлыгъэр зэшIуахыным зэрэдэлэжыгъэхэр рIуагъ.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.
Суртыр А. Гусевым тырихыгъ.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу и Указ

Адыгэ Республикэм икъэралыгъо наградэхэр
афэгъэшхошэгъэнхэм ехыIлагъ

Адыгэ Республикэм икультурэ ихэьоныгъэ илахышхо зэрэхишIыгъэрэм ыкIи зызэхашагъэр илээс 40 зэрэхъурэм афэшI медалэу «Адыгеим и Шытхъузехъ» зыфиIорэр Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоне» фэгъэшхошэгъэнэу.

Искусствэм ыльэныкIохэу гъэхъагъэу илэхэм апае шытхъуцIэу «Адыгэ Республикэм искусствэхэмкIэ изаслуженэ IофышIэшху» зыфиIорэр Шахов Петр Федор ыкъом — Адыгэ Республикэм икъэралыгъо бюджет учреждениеу «Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоне» зыфиIорэм и Къэралыгъо симфоническэ оркестрэ ихудожественнэ пашэ ыкIи идирижер шхъалэ фэгъэшхошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу
ТХЪАКIУЩЫНЭ Аслъан
къ. Мыекъуапэ,
мэлылфэгъум и 13, 2012-рэ илээс
N 101

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм

Шыфхэм яфитыныгъэхэмрэ яфедэхэмрэ якъэухъумэн илээс хъугъэу шIуагъэ къытэу зэрэдэлэжыгъэрэм фэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Шытхъу тхылъ фагъэшхошагъ Юн Геннадий Сергей ыкъом, Адыгэ Республикэм и Адвокат палатэ ивице-президент.

Культурэм епхыгъэ шэн-хабзэхэм якъэухъумэнрэ къыткIэхъухъэрэ ныбжыкIэхэм япIунрэ илахэ зэрахишIыгъэрэм ыкIи гуетыныгъэ фыриIэу кIэлэегъэджэ сэнэхъатым зэрэрылажыгъэрэм афэшI Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэм и Шытхъу тхылъ фагъэшхошагъ ЛышхъукI Иринэ Шамсудинэ ыпхъум, Адыгэ Къалэ хэхьэрэ къуытэу Псэкъупсэ и МБОУ-у «Гурыт еджапIэу N 5-м» адыгабзэмрэ литературэмрэкIэ икIэлэегъаджэ.

Адыгэ Республикэм и Лышхъэу ТхьакIушынэ Аслъан Кубань къэзэкъыдзэм и Мыекъопэ отдел иатаманэу Владимир Удаловым тыгъуасэ IофшIэгъу зэлукIэгъу дыриIагъ. Отделым непэ гумэкIыгъоу илэхэм, ащ Iэпылэгъу фэхъунхэ зэралэкIыштым лъэныкIохэр тегушыIагъэх. Ащ фэшI Iофтхьабзэм къырагъэблэгъагъэх АР-м финансхэмкIэ иминистрэу Долэ Долэтбый, АР-м псэолъэшIынымкIэ, транспортнымкIэ, унэ-коммунальнэ ыкIи гъогу хъызмэтхэмкIэ министрэм игуадзэу Хъаткьо Рэмзан, республикэм лъэпкэ IофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащыпсэрэу тилъэпкъэгъухэм адырIэ зэлхыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамалхэмкIэ и Комитет итхьаматэу Шхъэлэхъо Аскэр.

— Къэзэкъхэм, республикэм ит нэмыкI общественнэ объединениехэм шыкIагъэу ялэхэр дэгъоу тэшIэх, амалэу шыIэмкIи Iэпылэгъу тафэхъу, — къыIуагъ ТхьакIушынэ Аслъан.

Мыекъопэ къэзэкъ отделыр непэ анахэу зыгъэгумэкIыр лъэныкIохэм нэужым къэзэрэу-гъоигъэхэр атегушыIагъэх. Ахэм зэу ащыц ар зычIэт унэм игъэцкIэжыкI. Мы псэуалъэр архитектурэм исаугъэтэу цыт. Унашхъэр зэблэхъугъэныр, еж унэми изытет уигъэрэзэпэнэу зэрэщымытыр къы-

дэлъытагъэу, ари зэтегъэпсыхъэгъэн фаеу В.Удаловым къыIуагъ. Джащ фэдэу къэралыгъом хэхьоныгъэхэр ышIынхэм истратегие къыдыхэлъытагъэу республикэм кадетскэ корпус къышIыгъэу, къэзэкъхэм Iэпылэгъу афэхъугъэным фэшI программэ гъэнэфагъэ штэгъэным, нэмыкI Iофыгъохэми ар къащыуцугъ.

Отделыр зычIэт унэм игъэцкIэжыкI унашхъэм изэблэхъункIэ къегъэжыгъэн зэрэфаер, амалэу шыIэмкIэ нэужым адрэ Iофыгъохэм язэшIохыни

ЗэхьокIыныгъэхэр фэхъугъэх

Урысыем игъогухэм атет таксистхэм яIофшIэн зэрэзэхашэрэм зэхьокIыныгъэхэр фэшIыгъэнхэм фэгъэхьыгъэ унашхо УФ-м и Правительствэ ышIыгъ ыкIи 2012-рэ илээсым ищылэ мазэ 1-м къыщегъэжыгъэу ащ кIуачIэ илэхъугъэ.

Таксистэу Iоф зышIэнэу фа-

ехэм фитыныгъэ къарамытыгъэ зыхъукIэ, ахэр гъогум те-хъанхэ, цыфхэр зэрэцэнхэ алъэкIыштэп. Законодательствэм шIокIэу, еж зыфэе тамыгъэхэр таксим зытыришIы-хъэхэкIэ, сомэ мини 2,5-рэ та-зырэу тыралъхъашт. Шапхъэ-хэр ымыгъэцакIэхэу автотран-спортным ируль зыкIэрытIыс-

хъэкIэ, тазырер сомэ мини 5-м кIэхъашт.

Шапхъэу цыIэхэм кIэу къахъагъэмэ ащыц общественнэ транспортыр зырыIорэ гъогум лиценzie зилэ таксистхэр ары-кIонхэмкIэ амал ялэ зэрэхъу-гъэр. Ау тамыгъэу «чырбы-щыр» пылыгъ зыхъукIэ а гъо-гум техъанхэ фитхэп.

Типсауныгъэ тылбыжъугъаплъ

Адыгэ Республикэм гъэс-ныгъэмрэ шлэныгъэмрэкIэ и Министерствэрэ Адыгэ къэралыгъо университетым естествознаниемкIэ ифакультетрэ клэщакIо зыфэхъугъэхэ семинар-ру «Учимся здоровому питанию» зыфиорэр Мыекьюапэ дэт лицееу N 19-м мы мафэхэм кышщызэуахыгъ. Семинарым хэлэжыагъэх АКЪУ-м икIэлэ-егъаджэу, биологие шлэныгъэхэмкIэ докторэу, профессорэу ЦыкIуныбэ Аминэт, факультетым истудентхэр. АР-м гъэс-ныгъэмрэ шлэныгъэмрэкIэ и Министерствэ специалист шхьалэу Хьалэштэ Казбек мы Иофтхьабзэм мэхъанэу илэр кызыэхъагъэхэм къафилоагъ. ПсауныгъэмкIэ фэдэ шхынхэу зигугъу къашыштхэм анаIэ атырадзэнэу клэлэеджакIохэм къарилуагъ.

— Мы Иофтхьабзэр кызы-кIызылутхыгъэр ныбжьыкIэхэм

шъушхырым мэхъанэу илэр шъушлэным пай. Шъуиджэн, нэужым шъуилофшIэн зыфэдэщтыр джы шъуипсауныгъэ зэрэзтежъугъэуцорэм елбы-тыгъ, — кылуатэ ЦыкIуныбэ Аминэт. — Хэти тэрэзэу шхэмэ, кыарыу икьюу ыгъотымэ, псауныгъэ пытэ зилэ цыф

хъушт, узхэм агъэгумэкIыштгэп. Ащ фэдэ шъухъуным пае непэ тистудентхэр IэпыIэгъу кы-шъуфэхъуштых. Гъомылэхэу организмэм ищыкIэгъэ вита-минхэр бэу зыхэлхэм нэлусэ шъуафашышт, яшлуагъэу къа-клорэр кышъуфалотэтх.

Нэужым я 5-рэ курсым истудентхэр докладхэм къяджа-гъэх, псауныгъэмкIэ фэдэ шхынхэр къалотагъэх. КIэлэ-еджакIохэм упчIэу яIэхэм джэуапхэр къаратыжыгъэх.

— Непэ тучанхэм ашашхэу, клэлэцIыкIухэм якIэсэ «чипс», «кола» зыфэпIощтхэр псауныгъэм егуаох нахь, яшлуагъэ къаклорэп, — кылуатэ АКЪУ-м истуденткэу Мэт Альбинэ. — Шлуагъэ кызыхырымэрэ зы-ягъэ къахырымэрэ ныбжьыкIэхэм ашIэн фаеу сэлъытэ.

Джэджэ, Шэуджэн ыкIи Тэ-хъутэмыкIое районхэм мы се-минарыр ащылэшт, студентхэр докладхэм къяджэштых.

ШХОНЧЫБЭШIЭ Рузан.

ПРОЕКТИМ игъэцэкIэн рагъэжыагъ

Мэлылфэгъу мазэм кышщегъэжыагъэу жъоныгъуакIэм нэс «Школа вожатых» зыфиорэ проектм Адыгеим шагъэцэкIэшт. НыбжьыкIэ педагогическэ отрядхэр зэхэщэгъэхэм ыкIи хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэным ар фэIорышIэшт.

Иофтхьабзэм клэщакIо фэхъугъэх Адыгэ Рес-публикэм ныбжьыкIэ ИофхэмкIэ и Комитетрэ Адыгэ къэралыгъо университетымрэ.

Мы апшъэрэ еджапIэм чIэс студенти 100-м ехъу проектм хэлэжэ. КIэлэцIыкIухэм япсауныгъэ зышагъэпытэшт лагерхэу республи-кэм кышщызэуахыгъэхэм ахэм мыгъэ педа-гогическэ практикэр ашакIушт. Студентхэм яеджэн зэпамыгъэу мы проектм хэлэжэ-хэ амал яIэшт.

Иофтхьабзэм хэлэжыгъэ вожатэхэм япрофес-сионализмэ зэрэхагъэхъуагъэр зэрытхэгъэ сер-тификатхэр жъоныгъуакIэм и 18-м къаратыжы-штых. Ащ ишлуагъэкIэ Адыгеим ит лагер анахь дэгъухэм ахэм Иоф ашашIэн алъэкIышт.

Мы проектм апэрэ илъэсэп республикэм зэрэщызэхаштэр. Ащ хэлэжыгъэ ныбжьыкIэхэм ащыщыбэхэм шлэныгъэу къалэкIэхъагъэр прак-тикэм дэгъоу шагъэфедэжы. Гушылэм пае, «Школа вожатых — 2011-рэ» зыфиорэм зыщы-зыуштыгъэ Евгения Грачевам кызыриорэмкIэ, клэлэцIыкIухэм тэрэзэу Иоф адэшIэгъэным, нэ-гырэ пэпчэ еклIаIэ кыфэгъотыгъэным мы проектм уфегъасэ, шлэныгъэу пIэкIэлэхэм ахэгъахъо.

АФЭГУШЛУАГЪЭХ

ГъогурыкIоныр щынэгъон-чъэным фэIорышIэрэ зэнэкъо-кьюу «Водителым писъмэ фэтх» зыфиорэр Мыекьюапэ икIэлэ-еджакIохэм азыфагу шыкуагъ. Ащ текIоныгъэ кышщызэуа-хыгъэхэм къэлэ администраци-ем торжественнэ шыкIэм те-тэу шафэгушлуагъэх.

Шъугу къэдгъэкIыжыын, гъэсэныгъэмкIэ Комитетымрэ ГИБДД-м и Мыекьюапэ отделе-рэ зэнэкъокъур зэхэщэгъагъ. Къа-лэм иеджапIэхэм якIэлэеджа-кIохэу я 4 — 5-рэ классхэм арысхэм псынIэ зэфэныр зикIа-сэхэм писъмэхэр афатхыгъэх, тигъухэр щынэгъончъэным ило-фыгъохэр ныбжьыкIэхэм ятхы-гъэхэм къащыралотыкIыгъэх.

ЛъэсрыкIо цыкIухэми води-тельхэми акIуачIэ зэхэлъэу, гъогум зекIокIэ-шыкIэу къа-

щыхафэхэрэм гъунэ алъафынэу, шхъэкIафэ зэфашынэу, псын-кIэу мызекIонхэу писъмэхэм аратхагъ. Джы гъогурыкIоным ишапхъэхэр зыукъохэрэм а тхыгъэхэр къулыкъушIэхэм аратыштых.

Мыекьюапэ къэлэ админист-рацием СМИ-хэм зэпхыныгъэ адэшIыгъэнхэмкIэ и ГъэIоры-шIапIэ кызыэрэщыталуагъэм-кIэ, зэнэкъокъуым нэбгыри 175-рэ хэлэжыагъ. ИофшIэгъэ 15 зэхэщакIомэ кыыхагъэщыгъ, ахэм ащышъу нэбгыри 3-мэ хагъэунэфыкIырэ чIыпIэхэр афагъэшъошагъэх. Апэрэ хъу-гъэ Полина Сергеевар (гимна-зиуе N 22-р), ятIонэрэ чIыпIэр кыдихыгъ Дзэукъожэ Осмэн (гурыт еджапIэу N 11-р), яшэ-нэрэр — Софья Петровар (гу-рыт еджапIэу N 3-р).

ГъэсэныгъэмкIэ Комитетым ищытхъу тхыльхэмрэ шлухъа-тынхэмрэ клэлэцIыкIухэм ара-тыгъэх. Нэбгырищымэ скеит-хэри аIуклагъ.

IЭШЫНЭ Сусан.

«Ошъутенэм» ильэс 25-рэ ыныбжэ

Мэлылфэгъум и 16-м, 2012-рэ илъэсым Мыекьюапэ къэлэ литературэ объединениеу «Ошъутен» зыфиорэр зызэ-хашагъэр лIэшIэгъу пIанэ мэхъу. Творчествэр зикIасэхэу, ежэ-ежырэу ащ зыфэзыгъасэ-хэрэр литературэм идунэе ин хэуцонхэмкIэ мыр хэткIи Iэпы-Iэгъу хъугъэ.

«Ошъутенэм» апэрэ егъэ-жыапIэу илагъэр поэтическэ клуб шъуаштэр ары. Ащ илэш-хэтетыгъ зэлъашIэрэ шлэны-гъэлэжыу, литературоведэу, Адыгэ клэлэегъэджэ институ-тым филологиюмкIэ ифакультет литературэмкIэ икIэлэегъэ-джагъэу Зоя Федоровна Бовы-кина. Клубым апэдэдэ хэхъа-гъэхэр ныбжэ зэфэшхъафхэм арытыгъэх, ау зы творческэ гухэлъым зэрипхыштыгъэх. Ялитературнэ зэлукIэгъухэр ныбджэгъуныгъэ гу зэфихыгъа-гъэр къахэщэу гъэпсыгъагъэх.

ЯкIэсэ авторхэм яусэхэм къа-джэштыгъэх, поэтическэ ыкIи прозэ тхыльыкIэхэу кыдэ-кIыхэрэр ренэу янэплъэгъу итыгъэх. Литературэр зикIасэ-хэр ягуапэу шлошIэхэмкIэ зэ-хъожыштыгъэх. Бзый нэф цыкIоу гум кыдэчыгъэ усэ-хэм е рассказхэм кызыэфаджэ-жыштыгъэх, къадэхъугъэр е къадэмыхъугъэр шхъаихыгъэу зэфыралотыкIыштыгъ. Иго-рыгъозэ, тхэным нахь фэща-гъэхэр, тегъэпсыхъагъэхэр, гу-пшысэн ыкIи зэхэфын-зэ-гъэлшэн къулайхэр зыхэлхэр къэнэфагъэх, тIэкIу-тIэкIуэ зыфэмыкIудыеу пызыжы-гъэхэри къахэкIыгъэх. Ау лите-ратурэм анахь пэблагъэхэр, зэ-чый ушъэфыгъэ зыхэлхэр къэнафэх. Ахэм Адыгеим иуса-кIохэр, итхакIохэр къатекIы-гъэх. Ахэр Евгений Саловыр, Цуамыкью Долэт, Светлана Кар-повар, Вера Визировар, В. Кур-батовыр, нэмыкIхэри арых.

Пкъы гъэнэфагъэ зышыгъэ творческэ купым хэтхэм лите-ратурэ иным щыщ хъухэмэ ашIоигъоу, загъэунэфын, зэ-хэт-зэгъусэ кIодыхэр арымы-рэу, литературэ сообществэу зэрэщытхэр къаушыхъатэу СССР-м итхакIохэм я Союз и Адыгэ къутамэ IэпыIэгъукIэ цыгугъэхэу зыфагъэзагъ. Ады-геим итхакIохэмрэ илитератор-хэмрэ кызыэхашIыкIыгъэх.

Мэлылфэгъум и 16-м 1987-рэ илъэсым Адыгеим итхакIохэм я Союз иунэ шылэгъэ зэлукIэм игъоу зэрильэгъугъэу, Мыекью-апэ къэлэ литературэ объедине-ниеу «Ошъутенэр» — Адыге-им икыушхъэсыдж анахь лъа-гэ ышIэкIэ эдджагъэхэр — шылэ хъугъэ. Апэрэ пащэу ащ илагъэр зэлъашIэрэ усакIоу Бэрэтэрэ Хьамид. Яшгыпкъэу къафэгъу-мэкIыгъэх И. МэщбашIэр, Р. Нэ-хаир, Н. Къуекъор.

Зэчый закор армырэу, Иоф зыдэпшIэжыным мэхъанэшхо зэриIэр «Ошъутенэм» хэтхэм къалэкIэкIыгъэ тхыгъэхэм бэ темышIэу къаушыхъатыгъ.

Евгений Саловым шылэны-гъэ-шыпкъагъэр зыльэпсэ усэ ыкIи прозэ тхыльхэр кы-дигъэкIыгъэх. ГъашIэм, чIы-опсым, цыфыпсым языкIы-ныгъэ ащыгъэунэфыгъ Цуа-мыкью Долэт иусэ тхыльхэм. Кирилл Анкудиновым ытхы-рэми лирикэ Iэпэлэсагъэр, гупшысэкIэ-шыкIэ зэфэ-шхъафхэр ахэолъагъох.

Мы литобъединением хэт-хэм язэхэлэ поэтическэ Иоф-шIагъэу тхыльэу «Голос Ош-тена» зыфилоу бэмэ яусэхэр зыдэтхэри кыдэкIыгъ.

«Ошъутенэм» хэтхэм ятхэ-кIэ-гупшысакIэ осэ дахэ джа-щыгъум фашыгъ тхыльеджэ-хэм ыкIи усакIоу Къуекью Налбий, критикэу, шлэныгъэ-лэжыу Цуамыкью Тыркубий. «Ошъутенэр» зы къошыным щытIэмыгъэ къэгъэгъэ кошэ бэгъуагъэм фэдагъ, игъо къэ-си зызэхэгъэкIошкIыкIым, хэти зэрильэкIэу ихудожественнэ лэжыгъэ шъуашэ фишыгъ, тхыльхэр кыдагъэкIыгъэх. Поэт ыкIи прозаик дэгъубэ Адыгеим илэ хъугъэ.

Нэбгырэ пэпчэ — бзыл-фыгъи, хъульфыгъи «Ошъуте-нэм» кыыхэкIыгъэхэм зызэрэ-тагъэм, зыкызырэрэуахыгъэм игугъу пшIыныр атефэ, ау зы тхыгъэ цыкIум а зэкIэ игъэ-фэгъуай.

Прозаикэу Олег Селедцо-вым изакъоми, анахь классик инхэу зылэ ралохэрэм агоб-гъэуцон плъэкIынэу зыкызы-луихыгъ. Узыгъэгущоу, узы-гъэразэу бэ ахэтыр. Непи Мые-кьюапэ къэлэ объединениеу «Ошъутенэм» илофшIэн чанэу лъегъэлуатэ, ыпэкIэ маплгъэ, Адыгеим итворчествэ чылап-хэ егъэбагъо. Икыэлэмыпэ мыуцэкоу гъэ мин «Ошъуте-нэм» кыгъэшIэнэу фэтэлэ.

МАМЫРЬКЬО Нуриет.

2012-р — тарихым и Илъэс

ТиблэкIыгъэ щыщ пычыгъохэр

1929-рэ илъэсым СССР-м ныбжьымкIэ къэралыгъо пенси-ер ятыгъэныр шырагъэжыгъагъ. ***

1932-рэ илъэсым журналэу «Молодая гвардия» зыфиорэм ичэзыу номерэу мэлылфэгъум кыдэкIыгъэм апэрэу Николай Островскэм ироманэу «**Щылы-чыр зэрапсыхъагъэм**» ипы-чыгъохэр кыдэхъагъэх. ***

1934-рэ илъэсым Аркти-кэм челюскинцэхэр кышщы-

ухъумэгъэнхэмкIэ операциер аухыгъ. ***

1944-рэ илъэсым советскэ дзэкIолIхэм къалэу Одессэ фа-шистхэр дафыжыгъэх. ***

1945-рэ илъэсым советскэ дзэкIолIхэм Кенигсберг (джы Калининград) шхъафит ашIы-жыгъ. ***

1944-рэ илъэсым советскэ дзэкIолIхэм къалэу Керчь

фашистхэм къатырахыжыгъ. ***

1945-рэ илъэсым Бухенвальд шхъафит ашIыжыгъ. Мы ма-фэр фашист концлагерьхэм ягъэрхэр шхъафит зыхъужы-гъэхэм и Дунэ мафэу хагъэунэ-фыкIы. ***

1966-рэ илъэсым КПСС-м и ЦК и Генеральнэ секретар-рэу Леонид Брежневыр хадзы-гагъ.

(**Тукорр.**).

ТИЗЭДЭГУЩЫНЭГЪУХЭР

ПЭЩАКИЭМ ИАПЭРЭ ЛЪЭБЭКЪУХЭР

Бэшагъэп Адыгеим ирайонипл япашэхэм яхэдзынхэр зыщылагъэхэр. Ятлонэрэ палъэм тегъэпсыкыгъэу а лэнатлэр къэзыгъэ-нэжын зылъэкыгъэхэм гухэлъэу ялагъэхэр щыланымгъэм щыгъэцэклэжыгъэнхэмкIэ ялофшIэн нахь лъыгъэклотэгъошIоу щытми, апэрэу район пэщэ лэнатлэм IухьагъэхэмкIэ нахь къынэу къытшIошIы. Арэу щытми, ахэми ялофшIэн етIупщыгъэу рагъэжыагъ, хэдзынхэм ялэхъан Iуагъэу атыгъэхэр къызэрагъэщыпкъэжыщтхэм акIуачIэ рахыылIэ. ТэхьутэмькIэе районым ипашэу хадзыгъэ Шхьэлэхъо Азмэт гухэлъэу илагъэхэр гъэцэклэжыгъэнхэмкIэ апэрэ лъэбэкъоу ыдзыхэрэр зэдгъашIэхэ тшIоигъоу джырэблагъэ районым тыщылагъ, ащ гущылэгъу тыфэхьугъ. ТэшIэ зы мазэкIэ районым ищылакIэ зэпхьокIынэу, хэхьоныгъэшхохэр ебгъэшынхэу зэрэщымытыр. ТшIэнэу тызыфэягъэр, ыпшъэкIэ къызэрэщытIуагъэу, апэрэ лъэбэкъухэр ары нылэп.

хэ гъэнэфагъэ хэлъэу ахэм языхт ренэу тыналэ тедгъэтынэу, игъом дгъэцэкIэжыгъэхэ тшIынэу гухэлъ сIл. Мары непэ (Азмэт тызыIуагъэр мэлылфэгъум и 9-р ары) къэхалгъэхэр къэткIухьащтхы, языхт теплъыщт, шIэгъэн фаехэр дгъэнэфэщтхы ыкIи пIэлъэ клэкIым ахэр зэшIотхыщтхы. Мы къэсIуагъэхэм ягъусэу уналэ теозгъадзэ сшIоигъу районым чIыгу Iофыр зэрэщыгъэпсыгъэм изэхэфын тызэрэфежыагъэр. ЗэтэгъашIэ чIыгоу илгыр зыфэди-зыр, зиэхэр, зэралэжырэ, хэбзэ-лахьхэр зэрэтырэ шIыкIэхэр. Мыр Iофышхоу щыт, тилэри тымIэри зэхэмыфэгъэхэу инвесторхэр къебгъэблэгъэнхэ, районым щыбгъэлэжыэнхэ плъэкIыщтэп.

— Мы темэр къызебгъэжыгъэхэкIэ, джыри нахь лъытэгъэгъэIуатэба. Инвестициехэр щыбгъэ-федэнхэмкIэ ТэхьутэмькIэе районьр анахь узытенэцIыхъан плъэкIыщтхэм ащыщэу алытэ. АщкIэ кэлэшхор къызэрэпэблагъэр, транспорт коммуникациехэм нахь хэхьоныгъэхэр зэрэщырялэхэр къыдалытэу къытшIошIы. Непэ районьр шыгыжын щылакIэм нахь пэблагъэ хъугъэхэм ащыщэу къало. А зэпстэур тапэкIэ лъыгъэклотэгъэн, хэхьоныгъаклэхэр ягъэшIыгъэн фае. ИнвесторыкIэхэр къэ-лъагъохэу аублагъа?

— А лъэныкъомкIи гухэлъ гъэнэфагъэхэр тилэх. Ау, ыпшъэкIэ къызэрэщытIуагъэу, чIыгу Iофыр зэхэмыфэгъэу, инвестиционнэ площадкэхэр умыгъэхьащтхэу, инфраструктурэр умыгъэпсэу инвесторхэр жьугъэу къебгъэблэгъэшъуштхэп. Урысыем тыдэкIи чIыгур щыхъой. Ащ емылтыгъэу, IэкIыб хэгъэгу инвесторхэр моу шъо шъуапэ итхэу саджэ чIэкIыжыгъэх. Ахэми предложение гъэнэфагъэхэр ялэх. РайоньмкIэ Iофыр нахь федэ зэрэхьушт лъэныкъохэр къыдэ-тлытэхэзэ, инвестор псэуми Iоф адэтшIэщт, таделэщт, зэрэ-тлэкIэу тишIуагъэ ядгъэкIышт. Предприятиехэр нахьбэхэ къэс

IофшIэнIэ чIыпIэхэр ыкIи ащ дыкIыгъэу район бюджетым къыблэгъащт хэбзэлахьхэр нахьбэ, социальнэ Iофыгъохэр нахь зэшIохыгъошIу хъуштхы.

— ТэхьутэмькIэе районьр адрэ районьм нахь къазэрэахьхэр лъэныкъоу щытыр промышленностым, псэолэщыным, сатыум нахь игъэклотыгъэу чIыпIэ зэрэщырялэр ары. Ахэм яшIуагъэкIэ ТэхьутэмькIэуаи, Инэми, Яб-лоновскэми хэхьоныгъэ шIуагъэхэр ашIых. Ау зэкIэми анахь къыныгъоу къытшIошIырэр къоджэ щылакIэр, къуа-джэхэм IофшIэнIэ зэрэ-дэмытыжырэ ары. А къыныгъошхомкIэ сьд шъуналэ зытежыгъэты шъушIоигъор?

— Шапсыгъэ къуаджэхэм ящылакIэ зыгорэ епсыгъэн зэрэфаер къэсымылэжыми ошIэ. ПсылгыпIэр къызэрагъэуцугъэм къыхэкIэу, коим чIыгоу илгыр алэжын алыкIырэп. Нахьыпэм лэжыгъэшIу къэзыты-щыгъэ пынджшIапIэхэр уцъжхэм зэлъаштагъэх. Москви тылгылэсыщт, псылгыпIэм игъэклэжын гъэпсынIэгъэн зэрэфаер агурыдгъэлэщт. Джащ фэдэу фэбэлэ комплекси Афпыс-сыт коим щыдгъэпсы тшIоигъу. Чыгухэр къуаджэхэм ягъо-лгырхэм япхыгъэхэу, зыгорэкIэ предприятиехэр ащыдгъэпсыхэм, IофшIапIэхэм къахэкIырэ хэбзэлахьхэр къоджэ псэупIэхэм ябюджетхэм ахэхъанэу тшIы тшIоигъу. ТыдэкIи адыгэ къуа-джэхэм ящылакIэ къэлэтыжыгъэн фае. Лъэпкъым хэхьоньм, тикIалэхэр тичылэхэм адэмы-кIыжхэу гъэпсыгъэным афэшI щылакIэм зыкъэгъэлэтыгъэн фае нахь, зэралоу, энтузиазмэкIэ а Iофыр зэшIопхын плъэкIы-щтэп. КIэлэу къэпIон хъумэ, къоджэ щылакIэр зыпкъ игъэу-цожьыгъэныр псэуми апэ игъэ-щыгъэн фэе Iофыгъоу щытхэм ахэсэлъытэ. Армырмэ, къуа-джэхэр бгынэжыгъэ хъунхэ ыпъэкIышт. Ащ дыкIыгъоу лъэп-къым хахъо ышIыщтэп. Къыз-гурэло мы къэслогъэ псэур къы-зэрыкIоу зэрэщымытыр ыкIи сэ сизакъоу ахэр зэшIосхынэу къызэрысымыгъэклэрэр. ЗэкIэ районьм исхэм тызэгурылIон, зэдгъэштэн, хэти фэлыкIыштыр ышIэн фае. Сэ Iоф псэуми зэрэслэкIэу сырзэхэщэкIошт.

СЭХЪУТЭ Нурбий.

— Азмэт, бэшагъэу предприниматель IофшIэным упылъыгъ, тыхэмыукъорэмэ, уилофхэри дэхэклаеу клэкIыщтыгъэх, шIушIэ IофшIэнми уишъыпкъэу ухэлажыщтыгъ. Непэ хызмэтзехъаньр къы-зэрыкIоу щымытми, гу-фит-шхъафитэу уилоф-шIэн упылъыгъ. Джы лэнатIэу узылуымыкIэ такыкым удакIозэ Iоф пшIэн фае, цIыфхэри бэкIэ къыпцэгугъых. Арышъ, уилэнатIэ зэрэзэблэпхъугъэмкIэ укIэгъожырэба?

— Апэ семейгупшысэу, лъэ-ныкъо псэури къыдэсымылгы-тэу, теубытагъэ сымшIэу сьд фэдэ Iофи сыфежырэп, сызэрэ-фаем нэсэу зэшIосымыгъэу чIэсиджыжырэп. Джы сыхадзи сызылухьгъэ лэнатIэми сыкы-гъэщынэрэп. Сэ цIыфхэм Iоф адасшIэу сесагъэшъ, ахэр сигъу-сэхэмэ, сыкъагурылIомэ, зэдит-хъухьгъэ гухэлъхэр дэгъоу зэ-шIотхынхэ тлэкIыштэу сэлъы-тэ. Мары шъори шъултэгъугъэ непэ саджэ къычIахьэхэ ашIо-игъоу цIыфыбэ егъэблэгъапIэм зэ-ритырэ. Iофэу зэтырихьагъэхэр псынIэу зэшIохыгъэнхэм фэшI джыдэдэм ащ тет нахь, ыужкIэ зэкIэри зыпкъ иуцожьыщтхы.

Цыфхэр зыгъэгумэклэрэ лъэны-къохэмкIэ сэ къысфэгъэзагъэу, зэшIосхын фаеу щыт Iофхэр къыхэсэхы, адрэхэр админист-рацием илофшIэхэм афэсэгъа-зэх.

— лэнатIэ ин зезыхъ-рэм илофшIакIэ цIыфхэр сьдигъокIи лъэплэхэ, ежхэр а лэнатIэм Iуыгъэхэмэ, нэмыкIэу зекIоштыгъэхэу къа-щэхъу. Ау пхъэнтIэкIум зытетIысхьэхэкIэ, еплъыкIэхэр зэрахъокIынхэ фаеу мэхъу. Хэдзынхэр рекIокIыхэ зэхъум о гу-хэлъэу бгъэнэфэгъагъэ-хэм анахь шхъалэу ахэ-тыгъэхэм ягугъу къэпшIын плъэкIышты?

— Гухэлъыбэ сIагъ ыкIи сIл. А зэпстэур джы къыкIэсIо-тыкIыжынэу имыщыкIэгъэнкIи мэхъу. Ау ахэм зыкIэ ащыщ рай-он телевидением илофшIакIэ зэб-лэхъунэу зэрэзгъэнэфэгъагъэр. Къэтынхэу агъэхъабырхэрэр тижыхэм, тиныбжыкIэхэм, тилофшIэ дэгъухэм афэгъэ-загъэу язгъэгъэпсы сшIоигъу. Цыфхэм зэгурылIоньгъэ ахэлъ-хьэгъэным, ныбжыкIэхэм пIу-ныгъэ дэгъу ягъэгъотыгъэным, заом хэлэжыагъэхэм ящыгъэу Iо-тэгъэным, тикIэлэеджэкIо дэгъу-хэр щысэу къэгъэлэгъогъэн-

хэм, нэмыкIыбэхэм телевидением кьатэгущыIэзэ ышIынэу сыфай. А гухэлъхэм ягъусэу кадрэ зэб-лэхъунри ащ шэкIо. Къызыгу-рылуи, къызыгурымылуи ахэт, ау зэкIэри зыпкъ идгъэуцощт. Джащ фэдэу район администра-циеми кадрэхэм якъыхэхын щэкIо. лэнатIэхэм алудгъахэ-хэрэм пшъэрылэу ялэр, зыфэ-гъэзэгъэщтхэ Iофыр, аналэ зы-тырагъэтын фаеу тазэрэщыгу-гъырэр къафэтэлуатэ, агурытэ-гъало. А зэпстэур зызэшIотхы-хэкIэ, Iофхэр нахь псынIэу лъыкIотэщтхы.

— Мы мафэхэм сыда джыри анахь апэ игъэ-щыгъэн фэе Iофы-гъохэу плытэхэрэр?

— МэфэкI мафэхэр къэбла-гъэх. ЗыфасIохэрэр жъоны-гуакулэм и 1-р, и 9-р ары. Джащ фэдэу чыристан диньр зылэ-жыыхэрэм ядин мэфэкIи къэб-лэгъагъ. А Iофыгъохэм япхыгъэ программэхэр зэхэтэгъуцощт. Хэгъэу зэшIом ехьылэгъэ са-угъэтхэр зэтэгъэгъэпсыхьажы-хы. Предприниматель клалэхэм, псэупIэхэм яадминистрациехэм япашэхэм сьалэлугъэ зэкIэ са-угъэтхэр дэгъоу зэтырагъэпсы-хьажыынхэу. Мы Iофыр мэфэкI-хэм якъэблэгъэгъухэм тыгу къэдгъэкIыжэу тызэрэсагъэр тапэкIэ зэблэхъугъэн ыкIи шэп-

Ныдэлъфыбзэр пкIэ хэмылгъэу арагъэшIэщтми...

Адыгабзэрэ тхыбзэрэ я Мафэу бэмышIэу хэдгъэунэфы-кыгъэм Краснодар краим щып-сэурэ адыгэхэм апашгъэ мэ-хъанэшхо зилэ Iофыгъоу къы-уцуагъэм джыри зэ ригъэгупшы-сагъэх.

Къалэу Шъачэрэ ТIопсэ рай-оньмрэ адэт еджапIэхэм ныдэлъ-фыбзэр ащызэзыгъашIэхэрэр адыгэ клэлэцIыкIухэм япроцент 15-м зэрэшIомыкIырэр къэнэ-фагъ. Шапсыгъэ Адыгэ Хасэм хэт цIыф чанхэр хэкIыпIэхэм алэхъух. Ахэм ащыщэу алыгъэ пчыхьэшхьхэп е тхьаумфэ кур-схэр зэхаштэнхэ, ныбжыкIэхэм адыгабзэр шарагъэшIэныр. Ау ны-

дэлъфыбзэр адыгэ цIыфхэм алэклэмыжыжыпэным фэшI мы Iофыгъом къэралыгъом ило къы-химылгыхэ хъуштэп. Лъэпкъым инеушрэ мафэ зыфэдэщтыр зэп-хыгъэр клэлэцIыкIу IыгъыпIэ-хэмрэ еджапIэхэмрэ ныдэлъфы-бзэр (адыгабзэр) ащызэрагъэ-шIэнымкIэ амалэу ыкIи фитны-гъэу къаратыщтхэр ары.

Туапсэ нэбгырэ мин фэдиз адыгэу дэс, ахэр зэкIэ адыгэ къуаджэхэм къадэкIыгъэх. Ахэм клэлэеджакIохэм адыгабзэр ацарагъэшIэжырэп, ащ къыхэ-кIэу лъэпкъыр мэкIэ-макIэу нахь лъэпкъышхом хэкIухьажыын фаеу мэхъу.

Зыныбжы икьугъэхэмрэ ахэм анахьыжхэмрэ яныдэлъфыб-зэкIэ джыри гушылэнхи зэгуры-лIонхи алъэкIымэ, сабыйхэм яна-хьыбэм ар ашIэрэп ыкIи къа-гурылорэп.

— ИкIыгъэ илъэсым предпри-нимателэу Илья Кочьян клэщакIо фэхъуи, адыгабзэрэ ермэлыб-зэмрэ щызэрагъэшIэн алъэкIы-нэу къалэм курсхэр къыщы-зэлуахыгъагъэх. Еж адыгэ шъэ-огъухэр илэх, адыгэ къуаджэ-хэм бэрэ адэхъэ, дэгъоу къашIэ, шхъэкIафи къыфашIы, — къелуатэ курсхэм адыгабзэр щязыгъэшIэщтыгъэ клэлэ-егъаджэу Тхьагушгъэ Заремэ.

Апэрэ занятиер икIыгъэ илъэ-сым, мээаем и 11-м зэхыщэ-гъагъ. Курсым къэкIонхэу нэб-гырэ 11-мэ зарагъэтхыгъагъ. Ау ахэм зы нэбгырэ закъуи адыгэу къызахэмыкIым бзылфыгъэм ыгу къеуагъ, ыгъэшIагъуи икьугъ. Лъэпкъ зэфэхьафхэм къахэкIыгъэхэр адыгабзэ зэра-гъэшIэнэу къэкIохэмэ, ар зины-дэлъфыбзэхэри «къэушынхэм» бэрэ щыгугъыгъ.

Заремэ Мыекъопэ клэлэегъэ-джэ колледжыр къыуыхыгъ, клэлэцIыкIу IыгъыпIэм логопед-психологэу Iоф щешIэ, Кодэшь-хьапIэ щыщ, Туапсэ шэпсэу. ЫпкIэ умытэу уилэпкъ ыбзэ уагъэшIэщтэу ащ фэдэ амалыр зэрэмыгъэфедэшIуштыр къы-гурылIон ылэкIырэп. Тхьамафэм цэ ригъаджэхэрэр къызэхьахэ-

щтыгъэх, лэжыапкIэр курсхэр къызэлэузыхыгъэ И. Кочьян къы-ритыштыгъ.

Илъэсрэ цIыфхэр зырегъа-джэхэм илъэс 72-рэ зыныбжэ Людмила Дона, илъэс 83-рэ зыгъэшIэгъэ Александр Мозго-воир, илъэс 17 хъугъэ Яна Кис-лицинар, нэмыкIэхэри къаклошты-гъэх. Адыгэ унэгъо заулэ къуа-джэхэм адэхэу яунэхэм клэзэ ясабыйхэм адыгабзэ Заремэ аригъэшIэшъуштмэ къыкIэ-упчIагъэхэри щылэх...

Адыгэхэр адыгабзэ зэрагъэ-шIэнэу курсхэм къаумыкIуалIэхэ зэхъум, ермэлылIым Iофыр зэ-пигъэушгъ. Сьдигъоми къызе-луихыжыынхэм фэхъабыр, ау ащ пае нэбгыри 10-м нахь мымакIэу цIыфхэр курсхэм къэкIонхэ фае.

Къалэм адыгэ унэгъуи 10 къыдэкIыштыба ясабыйхэм адыга-бзэ арагъэшIэным фаехэу?

НЫБЭ Анзор.

УНЭРЭКЪО Рай:

«Адыгэ гупшысэр лъызыгъэкӀотэщтхэр»

(КъызыкӀэлыкӀорэр мэлылфэгъум и 12-м
къыдэкӀыгъэ номерым ит).

Адыгабзэр урок шъхьафӕу Иорыотэ къутамэм хэтымгъэ-хъэгъагъэми, ащ изгъэшӀэн апӕрӕ мафӕм къыщыублагъӕу зэкӀэ предметхэмкӀэ пшъырылӕ тедзӕу щытыгъ. ШыкӀэпщынӕм изэхӕ-лыкӀэ, орӕдхэм ацӀэ, гушыӀӕу ахэм ахӕлхэр, пӀоблӕшыным эпхыгъэ гушыӀхэр, зекӀуакӀэр, адыгэ хабзэр, фӀоло-фашӀхэр (обрядхэр), адыгэ къашӕор — мы зепстӕури бзӕм эпхыгъэх. Адыгабзэр умыгъэфедӕу сыдзӕу-щтӕу ахэр збгъэшӀӕнх? ЫкӀӕм ыкӀэжымы мы зигугъу къӕсшы-рӕм адыгэ гупшысэр къагъ-ушы, адыгапсэр алӕжы. Ащ пае кӀэлӕгъаджӕхэм якъыхӕхын анахӕ Иохӕм ащыщ.

Мы къетхыжыгъӕу Иохым хэ-хыгъӕу феджагъӕхӕу ахӕтыр мӕкӀэ дӕд. Нахыбӕм гъӕсӕныгъӕу ялӕмкӀэ Урысыем ичыплӕ пстӕ-уми музыкӕмкӀэ сабыйхэр ащы-рагъӕджӕнхӕ алӕкӀыщт. Ау яшӀӕныгъӕкӀэ адыгэ Иорыуатӕм рагъӕджӕнхӕ тегъӕпсыхыгъӕхӕп. ЗӕкӀӕми тыщыгъуаз — адыгэ Иорыуатӕм фезыгъӕджӕштт специ-алистхэр шагъхъазыгъӕу зы гу-рыт профессиональнӕ е апшӕрӕ еджапӀи республикӕмкӀэ тилӕп.

Иорыотэ къутамэм икӀэлӕ-гъаджӕхэр зӕкӀэ (сольфеджиом-

кӀэ езыгъаджӕхӕу Сухо-ва Татьяна нӕмыкӀхэр) адыгӕх. Чӕсӕбый Тӕмарӕ илӕс 22-рӕ хъугъӕу ис-кусствӕхэмкӀэ республи-кӕ кӀэлӕцӀыкӀу еджапӀӕм ихор идирижер. Урыс классическӕ музыкӕр ары исӕнхъагыр, ау къетхы-жыгъӕу Иохыр шӀокъа-былӕу адыгэ орӕд къӕлуа-кӀӕм фигъӕсӕнхӕу купым къыхӕхыгъ. Мыгъӕрӕ илӕс еджӕгъум къыще-гъӕжыгъӕу ар Иорыотэ къутамэм ипаш. Цуамы-кӕо Наимӕ концертмей-стер. ГъӕрекӀо нысхӕпӕ шыным, дӕнлӕгъч зры-дзакӀӕм пшӕшӕжыгъӕхэр афигъӕсагъӕх бӕшлагъӕу мы еджапӀӕм прикладной искусствӕхэмкӀэ шезы-гъаджӕхӕу Абрӕдж Гоцӕ-фыж. Ащ иурокхэр джы-

ри я 3 — 4-рӕ классхэм ялӕщтых. ГъукӀэ Замудин шыкӀӕпщынӕмкӀэ регъаджӕх. Изӕлагъӕм, Иорыуа-тӕм, орӕд къӕлуа-кӀӕм, шыкӀӕп-щынӕ къегъӕлуа-кӀӕм япхыгъӕу ышӀӕрӕ пстӕури адыгэ Иорыотэ-зехъхӕм, шӀӕныгъӕ тхылххэм къапкъырихыгъӕх. Илӕс 30-м ежъ зызыфигъӕсагъӕм джы кӀэ-лӕцӀыкӀуахэр фегъӕсӕх. Ар лӕп-къым иегъӕшӀӕр методик.

Лӕзшӕу тащӕгушӀыкӀы кӀэлӕ-гъӕджӕ ныбжыкӀӕхӕу отделе-нием къӕкӀуагъӕхэм. Дхъу Ами-нӕт апӕрӕ классым исхэр шыкӀӕ-пщынӕуа-кӀӕм фегъӕсӕх. Ащ домбрӕмкӀэ културӕм иунивер-ситетӕу Краснодар дӕтым апшӕ-рӕ гъӕсӕныгъӕу щызӕригъӕгъ-тыгъ, гитарӕмкӀэ Ростов консер-ваториер къыухыгъ. Урыс Иоры-уатӕм эпхыгъӕу спецкурсӕу зӕригъӕшлагъӕхэр ыгу къыгъӕ-кӀыжыгъӕу, шыкӀӕпщынӕм хӕ-шыкӀ фызылӕхэм яупчыжыгъӕу мӕлажӕ. АдыгабзӕмкӀэ, Иорыуа-тӕмкӀэ, пӀуаблӕмкӀэ Унӕрӕкӕо Щамсӕт регъаджӕх. Ащ АКӕУ-м иадыгъ факультет къыухыгъ. Адыгэ къашӕом фегъӕсӕх Аб-рӕдж Тӕмарӕ. Сценӕ къашӕуакӀэр ары ар зыфӕгъӕсагъӕр, Иорыотэ (лӕпкъ) къашӕом екӀолӕкӀэ шъхьафхэр ищыкӀлагъӕх, ар

къыгурылӕз Тӕмарӕ изаняти-хэр егъӕпсых. Упчӕжыгъӕхӕу къутамэм илӕхӕу Пашты Мад-ни, Хъакъунӕ Элъзи, сӕри ИорыотӕшӀӕныгъӕр тисӕнхъаг. Шыпкъӕ, сӕ Иорыотэ къутамэм иштати сыхӕтӕп, лӕжыапкӀи къы-сатырӕп. Ау мыр сӕ пшъырылӕ шъхьафӕу сӀӕмӕ ащыщӕу сӕлы-тӕ. Мадинӕрӕ Элъзӕр зӕррагъӕ-джӕштт предметхэр я 5 — 7-рӕ классхэм къыхӕхыащтых.

ЕгъӕжыгъӕумкӀэ кадрӕхэр екъух, ау илӕс зытӀыкӀэ ахэр макӀэ хъуштых. Ио хӕмылгъӕу ИорыотӕшӀӕныгъӕмкӀэ кадрӕхэр гъӕхъазырыгъӕнхӕ фае. Адыгэ къӕралыгъо университетым иады-гъ факультет културологиер сӕ-нхъаг тедзӕу зилӕшт бакалавр-хэр мы илӕсым щегъӕжыгъӕу адыгэ Иорыуатӕм феджӕх: Иоры-отӕшӀӕныгъӕмрӕ угъоеным име-тодикӕр зӕгъусӕхӕу — зы курс, орӕдыжыгъӕмрӕ лӕпкъшӀӕны-гъӕмрӕ — ялӕнӕрӕ, кӀэлӕцӀыкӀу Иорыуатӕр — яцӕнӕрӕ. А курс-хэм ахӕтӕу адыгэ лӕпкъ къа-шӕохӕм, пщынӕ Иӕмӕ-псымӕхэм студентхэр нӕлуасӕ афӕхъух. ТапӕкӀэ адыгэ факультетыр къӕ-зыухыштт студентхэм къахӕкӀы-щтых Иорыотэ къутамӕхӕу ис-кусствӕхэм якӀэлӕцӀыкӀу еджа-плӕхӕу районхэм арытхэм (ащ фӕдӕхэр къащыгъӕлуахыгъӕу ты-щӕгуыгъ) ащезыгъӕджӕн зыгъӕ-кӀыштыгъ. Ау ахӕри макӀэ хъу-штых. Лӕпкъ музыкӕмкӀэ, адыгэ пщынӕ Иӕмӕ-псымӕхэмкӀэ сӕнхъаг зилӕхэр тищыкӀӕгъӕштых. Искусствӕхэм яколледжӕу Тха-бысым Умарӕ ыцӀэ зыхырӕмрӕ искусствӕхэмкӀэ Институтӕу АКӕУ-м хӕтырӕ ахэр зыгъӕхъа-зырынхӕу тызыщыгугъхэрӕр. ДжырӕкӀэ ауштӕу щымытми, щыӀӕныгъӕр ыпӕкӀэ лӕкӀуатӕ, гъӕсӕныгъӕм игъунапкъхэр нахӕ зӕлӕкӀотых. АКӕУ-м шӀӕхӕу ма-гистрӕхэр ригъаджӕхӕу ыублӕшт. СӕнхъагтыкӀӕхӕу Иорыотэ къута-мӕр непӕ зыфӕныкъохӕм ащы-фагъӕсӕхӕу колледжми, АКӕУ-м искусствӕхэмкӀэ и Институти къащыгъӕлуахыгъӕу уахӕтӕ къӕ-сынӕу сӕгугъӕ.

Мы мафӕхэм Иорыотэ къута-мэм икӀэлӕгъаджӕхэр кӀэлӕ-цӀыкӀуахэм, ны-тыхэм алокӀӕх, къӕкӀорӕгъӕм еджапӀӕм къычӕ-хъащтхэр къырагъӕблагъӕх.

Республикӕ гимназиӕм шеджӕ-хӕрӕм ащыщӕу купитӀу (нӕбгы-р 40 фӕдиз) зарагъӕтыгъ. АщкӀэ лӕзшӕу тафӕрӕз гимназиӕм ипа-щӕу КӀыкӀ Нуриет, кӀэлӕгъа-джӕхӕу Шъхый Фатимӕ, Хъап-кӀэ Хъалимӕт, КӀыкӀ Заремӕ.

Сабыйхэм яугъоин дакӀоу программӕхэм тахӕплӕжы, зы-шеджӕхэр кабинетхэм язӕлухын, ягъӕкӀӕрӕкӀӕн кӀэлӕгъаджӕхэр дӕлажыгъ. Адыгабзӕм, Иорыуа-тӕм, литературӕм яхыылӕгъӕ тхылххэр, егъӕджӕн Иӕпылгъу-хӕри ахӕлхӕу, пшӀы пчъагъӕ хъоу Иорыотэ къутамэм къыратыгъӕх. АР-м гъӕсӕныгъӕмрӕ шӀӕныгъӕм-рӕкӀэ и Министерствӕрӕ култур-рӕмкӀэ Министерствӕмрӕ зӕда-шыгъӕ зӕзгъыныгъӕм тетӕу ащ фӕдӕ тхылхӕ Иӕпылгъуахэр кӀэлӕ-гъаджӕхэм джы ялӕ хъугъӕх.

Иорыотэ къутамэм ежъ иунаеу, адыгэ гупшысӕм къешӀӕкӀыгъӕу егъӕджӕкӀэ-пӀыкӀэ амалхэр къы-хыхынхэр ары пшъырылӕ шъхъа-фӕу непӕ щытыр. Сабыйхэр фаб-лӕхӕу, псӕкӀэ къепкӀылӕхӕу, якӀа-сӕу еджапӀӕм къахӀоу хъунӕу тыфай. А зепстӕур гъӕцӕкӀӕгъӕ-ным пае шӀӕныгъӕи мылӕкуи ищыкӀлагъӕх. Егъӕджӕн Иохыр зӕхӕшӕгъӕным пӕлухыащтым имы-закъоу, кӀэлӕгъаджӕхэм ялӕ-жыапкӀэ хӕгъхъогъӕн фае (непӕкӀэ ар мӕкӀэ дӕд). «НӕмыкӀ музыкаль-нӕ еджапӀӕхэм ямылӕр сыд пае адыгэ къутамэм фӕшӀӕгъӕн фая?» — зылони къыкъокӀын, ау мы еджапӀӕр зымы фӕмыдӕу, щыс-

техышӕу, тьдӕкӀэ шӀӕ адыгъхӕми яплӕапӕу, яхъопсапӕу, кӀэлӕ-цӀыкӀуахэм я Гупчӕ шъыпкъӕу гъӕпсыгъӕн фаешӕ, амалӕу шӀӕр зӕкӀэ (шымылӕри!) ехыылӕгъӕн фаеу сӕлыгъӕ.

Мы илӕсцитӀум Иорыотэ къу-тамэм Иӕпылгъу къыфӕхъунхэр къыхӕкӀыгъӕх. Ахӕм ацӀэ «Ады-гӕ макъӕм» къыхиутӕу хъугъӕ. Ау непи лытӕныгъӕшхо афӕс-шӕу джыри зӕ ацӀэ къесло сӀло-игъу. НыбжыкӀӕ фондӕу «Гу-фӕс» (пащӕр Едыдж Мӕмӕт), Нӕпсӕу Нихъад — илӕс заулӕ хъугъӕу Израиль къыкӀыжыгъӕу тиреспубликӕ щӕпсӕу, Нӕгъуцу Аслӕан — «НАН» зыфилӕрӕ лӕжыапӀӕм ипаш, бизнесменӕу Шчыко Аскӕрбий.

«Дахӕ сӀон, сӕри сфызӕшӀо-кӀырӕмкӀэ Иорыотэ къутамэм шеджӕрӕ сабыйхэм сишӕуагъӕ язгъӕкӀын» зылохӕрӕм ащ макъӕ къӕтӕгъӕу: сот.: **8.928.663.83.29.**

Ахъшӕм имызакъоу, Иорыотэ къутамэм гъӕцӕкӀӕжыны Иоххӕри ищыкӀлагъӕх (унӕ кӀоцӀхэр зӕте-гъӕпсыхыгъӕнхӕ фае), нӕрылӕгъу Иӕпылгъу афӕхъунхӕу худож-никхэм ясурӕтхэр, адыгэ орӕд-хэм, пщынӕ Иӕмӕ-псымӕхэм яхы-лӕгъӕ шӀӕныгъӕ тхылххэр, но-тӕкӀэ тхыгъӕ музыкальнӕ мате-риалхэр, дышӕидӕ Иӕпчысӕхэр — зы гушыӀӕкӀэ кӕплӕн хъумӕ, отделением къетӕнӕу фае къы-хӕкӀмӕ, «шӀу зышӀӕрӕр кӀӕупчӕ-жыгъӕрӕ» ало — шӀукъеблагъӕх. ЕджапӀӕр зыдӕшылӕр: кӕ. Мые-кӕуапӕ, урамӕу Советскӕр, 241.

МӔХЪОШ РУСЛӔАН

Есть, товарищ капитан!

СикӀэлӕцӀыкӀыгъом щыщ гукъӕкӀыжыгъхэр

«Узымыгъӕлӕшт хӕкӀыплӕ шъхъӕм къыпфегъоты», ало цыфмӕ. Мы гушыӀӕмӕ яшъыпкъаплӕ мызӕу, мытӀоу сикӀэлӕгъум сырихыылӕгъ.

Хӕгъӕу зӕошхор кӀоштыгъӕ. Нӕмыц-хэр чылӕм дафыжыгъӕхӕу «краснӕхэр» дӕсыгъӕх. Илӕс зыщыплӕм ситыгъ. КъызыхӕкӀыштыгъӕри сӀӕрӕп, ау «крас-нӕмӕ» сӕ дӕгъоу сахӕзӕгъӕштыгъ. А лӕ-хъаным сянӕжӕу ШыпхъуакӀасӕ нахӕ сеубытӕлӕгъагъ сянӕ нахы. Сыриагъӕр пхъорӕлфти, сырикӀӕс дӕдагъ. Сӕри нӕ-нӕжъ зыхаслӕхъӕр щылагъӕп, къысӀуулу-хъӕз зыж сит зӕпытӕу сыкъызыдирищ-кӀыштыгъ. Тянӕжъ ишагъ хъоо-пшау чыпӀитӀоу красноармейцхэр дӕсыгъӕх. Шагум дӕдзагъӕу алахыгъӕгъӕу унӕшхоу дӕтыгъӕм узбекыгъӕхӕ е тыркуменыгъӕхӕ, пчыхъӕ кӕс бубнӕм еохӕзӕ, орӕд къаомӕ къыдӕшӕжыгъӕу зы куп чӀӕсыгъ. Ахӕм сӕпӕлыныр сикӀӕсагъ. Ежъхӕми унӕм сы-рагъахъӕмӕ, хыалыгъу бзыгъӕм шъоу-щыгъу тетӕкъуагъӕу къысатӕу къыхӕкӀы-

щтыгъ. Ащ фӕдагъ прожекторӕу хатӕм хӕтыгъӕмӕ яфӕло-фашӀхэр зыгъӕцӕкӀӕ-щтыгъӕ дӕзӕкӀолӀ бзылфыгъӕу купыр. Ахӕм зырызӕу сызӕлӕпахӕу, сызӕрадзӕу салыгы-ныр якӀӕсагъ. МакӀӕп ащ пкӀышъхъӕ-мышъхъӕр ИзӀылушӀӕр сагъӕшхыгъӕр.

Ащ фӕд, тӕ унӕшхоу зы пакӀӕмкӀэ фӕ-тӕрӕу тызычӀӕсыгъӕм иадырабгъукӀэ дӕзӕкӀолӀхэр чӀӕсыгъӕх. Ащ Алыгъ алоу лӕзшӕу къысфӕшӕгъӕу зыгорӕ ахӕтыгъ. Шъоушыгъу хъаджыгъӕ макӀӕп ащи си-гъӕшхыгъӕр. Ау зӕкӀӕми анахӕ лӕш дӕ-дӕу къысфӕшӕгъӕгъӕр сянӕкӀэ сянӕжӕу ШыпхъуакӀаси, ащ игуащӕу Фатимӕти, сянӕшпыхъуахӕри «БратушкӕкӀэ» заджӕ-штыгъӕхӕу адрӕ чылӕ цыпӕм шӀухъафтын-хэр зыдиыгъхӕу къыкӀыз ренӕу къыслы-кӀоштыгъӕр ары. Къызырӕлотӕжышты-гъӕмкӀэ, ар зенитчыкӀыгъӕу ыкӀи само-летхэм зӕрӕоштыгъӕхӕ топышӕмӕ апакӀэ пальхъӕштыгъӕ джӕрзым хӕшӀыкӀыгъӕу, чынӕм фӕдӕу шыгъӕу, зыкӀоцӀ нӕкӀым, шъоу, шъоушыгъу, чӕрӕз — сӕшӀа къыс-

фызӕригъӕулушӕурӕр илӕу къысфихы-ти, садӕжъ бӕрӕ къахӀоштыгъ. Ащ фӕдӕ гуфӕбӕныгъӕшхо къызыкӀысфырилӕр ышпыпхӕу икӀӕл сыфигъадӕкӀэ арӕу къарилоштыгъ.

Къалотӕжыштыгъ «краснӕхэр» чылӕм зыдӕкӀыжыгъӕхӕм мӕзӕ заулӕ тешлагъӕу зыгорӕм ащӕхӕзӕ, тичылӕ пӕблагъӕу къы-зӕхъухӕм зыкъаригъӕтӀупщи, чӕщым та-дӕжъ къахӀуи сызӕригъӕлӕгъуыгъӕу.

Джауштӕу ахӕм куцӀӕу сагъӕшыгъа-гъӕр ары сӀлошӀы 1947-рӕ илӕсым гъӕб-лӕшхоу шылагъӕм сыхъышчыжыгъӕгъӕр бжынуцӕр мӕкухӕр анӕмыкӀ тымыгъо-ты зӕхъуми. Ахӕм яшӕуагъӕ сӕ сыдигъуи сшыгъушӕштӕп.

Ау анахӕ гъӕшӀӕгъонӕу къысӕхъулагъӕр ары джы зигугъу къӕсшыштыр. Мафӕ горӕм сянӕр сӕрыр шагум тыдӕкӀыгъӕу урамым зыщытӀылыхъу тытетыз, «бо-бикӀӕ» тызӕджӕштыгъӕ машинӕ псынӀӕ горӕ къӕуцӕуш, офицерыр къекӀы, тища-гукӀэ къыфӕузынкӀы. Ар къӕмысызӕ та-дӕжъ сыдӕлӕдӕжышъ, ищыгъӕу сыкъы-зӕтеуцо. ЕтӀанӕ лӕыр къӕлӕпчӕжыгъӕм

къызыдӕхыащтым слӕакъохэр пытӕу чыгум хӕсӀухӕзӕ, сыпӕгъокӀы. Ыдӕжъ сызынӕскӀэ итӀагъӕу ыпашъхъӕу сеуцо, слӕкӕо джабгъу ресӕхъахышъ, псынӀӕу ыкӀи пытӕу «шкӕуау» Иоу сӕмӕгу лӕакъом къыгосӕлулӕ. Ащ лыпытӕу сӀӕгу джаб-гъу стхъахӀумӕ есӕхыылӕшъ, Иӕ сӕмӕгур куашӕом гоубытагъӕу, лӕым ынӕмӕ сакӀаплӕзӕз есӕло:

— Есть, товарищ капитан!

Нӕужым тянӕжъ къызӕрилӕотӕжышты-гъӕмкӀэ, капитаным ыгъӕшлагъоу ыло-гъагъ:

— Мо шъӕожыгъӕ цыкӀум сыкапитанми тауштӕу къышлагъа, хӕта езылуагъӕри?!

Ащ ухъумахӀоу кӀыгъугъӕм машинӕм къырыригъӕхи консерв банкӕ зытӀурӕ хъа-лыгъу буханкӕрӕ тянӕжъ къырыригъӕты-гъагъ, «Егъӕшх мы солдат чан хъуштым, куцӀ ышӀын фаешӕ» ылуи.

Джащ къышегъӕжыгъӕкӀэ сенӕгуе дӕзӕкӀолӀ, анахӕу летчик сыхъумӕ сӀло-игъоу сыгу къызыхъӕгъагъӕр. Синасып ар къымыхыгъӕми, илӕс пчъагъӕр сыво-енрукыгъ, сыофицерыгъ ыкӀи. Капитан-ми сынӕсыгъагъ, зытесложыгъӕу хъугъӕм фӕд зызӕрӕхъуштыр.

«Есть, товарищ генерал!» сӀогъагъӕмӕ, хӕта зышӀӕрӕр генералым сынӕсыныекӀи мӕхъу, ау капитаным сыкъышчыуцугъ...

Шэнышло дэдагъ

Щыпсэугъ тикъалтэу Мыекъяу-пэ бэмэ ашлэщтыгъэ адыгэ клэлэ шлагъо. Ишэнышлагъэ, ищыфыгъэ дахэ, игулыгъэшлэ, игу-клэгъу апае лахьылхэми, ныб-джэгъухэми, гъунэгъухэми, йоф-шлэгъухэми, зэклэ зышлэщтыгъэхэм лъытэныгъэрэ шхьэкклэ-фэныгъэрэ фашыштыгъ. Къы-зытхэмытыжыгъэрэ мэлылфэггум и 20-м илээс хушштми, зэрэщы-тыгъэм фэдэу пчэдыжъ къэс йу-мыклэжхэрэми, гушылэгъу фэ-мыхъужхэрэми, илээс хуэгъу амылэгъужхэрэми бэрэ агу къэкълъжы, изеклолагъэр, ишы-лэлагъэр, ишылагъэхэр алозэ, бэрэ тегушылэжых, дахуу жэм къыхыштыр фалозэ, зыдэкло-жыгъэ ахьрэтэм щытынчынэу фэлъаох.

Ащ фэдэ клэлэ шлагъоу къыт-хэтыгъэр Лыххэсэ Мухьдин ары-гъэ. Теуцожь районым шыщ къуаджэу Хьалгъэуае шышхэу Лыххэсэ Къасимэрэ Фатимэ-трэ яунагъо ящэнэрэ сабыеу 1938-рэ илээсым мэлылфэггум и 15-м ар къыхуагъ. Тымрэ нымрэ колхозым хуупхэу зэрэ-щылэжыгъэхэм даклоу, яклалэ-хэм япунклэ афэлэкълыштыгъэ зы-къызтырагъэнагъэп. 1932-рэ илээсым къэхуэгъэ япшэщы-нахьыжэу Дарихъан еджэплэ-ужым къалэу Краснодар дэтхэ дэплэ фабрикэмрэ консервыш-комбинатымрэ ащылэжыгъ. Ана-хьыжыгъэти, ышнахьылхэр еджэ-фэхэ Лэпылэгъу афэхуэгъ, унагъо зашлэми яклалэхэр ади-плугъ. Ащ ышыхэу Щамсудинэ-рэ Зауррэ щылэныгъэ гъогу шла-гъо къакулгъуэу пенсиом аныбжы-клэ нэсыгъэх.

Клэлэщым агурэ Мухьдинэ нахь илгъэкълотыгъэу тыкытегушы-лэшт. Зэшишым азыфагу къифэ-гъэ клалэр еджаплэм члэсызэ йофшлэным зыциушэтыныр ригъжыгъагъ. Ятэрэ янэрэ илэ-пылэгъу алыгъэлэсыным ренэу

пылгыгъ. Илээс 13 нахьыбэ ымыныбжэу ишэогухэм ягъу-сэу чэщырэ мэзым пхэа щэгъэ-стыти, «шломькл ашыштыгъ». Етланэ ар Краснодар щашэзэ, клахырэр агъэфедэщтыгъ. Апэ-рэ ахьщэу ащ хыхыгъэмклэ Мухь-динэ цыклум янэ къыфишэ-фыгъэ лъэкъопылхьэмклэ лъэ-шэу ыгъэгъушлогъагъ. Ишэо-жъые игулыгъэ зынэсыгъэр ыгъэшлагъозэ, ным нэпыр къы-шлоклогъагъ.

Мухьдинэ къоджэ еджаплэр къызеухым Пашковскэ мэкъу-мэщ техникумым члэхьагъ. Клалэмклэ псынклэгъуагъэп къэ-лэ хымэм шеджэныр, яунагъо-рэ ышыпхэу нахьыжэрэ ялэпы-лэгъу закьоклэ зыфаер зэклэ зэ-пигъэфэнэу хуштыгъэп. Ащи хэ-кълплэ къыфегъоты, мэшлоку-гъогу вагонхэр чэщырэ зыунэ-кълхэрэ иныбджэгъухэм аха-хэщ, ахьщэ къэгъахэ. Яджэ къызышкължыгъэрэ гъмэклэу янэ къеушчылэщтыгъ иклалэ мэлэ-клэ лэу къыхэкълымэ зэригъа-шлэ шлоигъоу. «Ян, умыгъмэкл, зэклэ дэгъу» ылоты, ны гъмэ-кълэр ыгъэлэсэщтыгъ. Сыд фэ-дэ къин ылгъэгъуагъэми, Мухь-динэ егугъуэ еджагъ. Фабит, чыли, ошхи, осимылэу шэмбэт къэс янэу ышнахьыжэ клэлъырысым дэжъ къаклоштыгъ.

Мухьдинэ игъэшлэ гъогу щы-ригъогъугъэх лэдэбныгъэшхор, шхьэкклэфэныгъэр, гуклэгъур. Зыдэгъушылэрэм уасэ фишлэ-щтыгъ, едэлэуни, ыгъэдэлэни ылгъэкълыштыгъ. Сэнэхьатэу къы-хыхыгъэм тегъэпсыхьэгъагъ, зы-пылэ йофшлэным хэшылкълыхо-фырилагъ. Зэрэзафэм пае дэлэ-жыгъэ пстэуми шхьэкклэфэны-

гъэ къыфашлэ-зэ къырыкълуагъ.

Пашковскэ мэкъу-мэщ техникумыр 1959-рэ илээ-сым къызеухым, Къэбэртэе-Бэлъ-къар АССР-м агъакълэи, инже-нер-члэгъуэ-гъэпэш шхьа-лэу илээси 8 къышылэжыгъ. 1967-рэ илээ-сым ихэку къы-гъэзэжыи, апэ Шэуджэн рай-оным инженер-члэгъузэгъэпэш шхьа-лэу йоф-ышлагъ. 1971-рэ илээсым Мые-кълэп районым а лэнаплэр шигъэцклагъ. йоф ышлэзэ, Моск-ва дэт институтэу инженер-члэгъузэгъэпэшхэр къэзыгъэхьа-зырхэрэр 1970-рэ илээсым къы-ухыгъ.

1991-рэ илээсым члэгъу ре-формэмклэ ыкли члэгъу мылькы-клэ республикэ Комитетыр зы-зэхашэм, ащ итхьаматэ иапэрэ гуадзэу Мухьдинэ агъэнэфагъ. А лэнаплэр ыгъэцкэлэзэ, зэхэцкэ-ло чанэу зэрэщытыр, исэнэхьат дэ-гъу шъыпкэу ылэ къызэрэри-гъэхьагъэр къыгъэлэгъуагъ. Адыгэ Республикэм ирайонхэм члэгъумклэ якомитетхэм язэхэ-щэнклэи, ахэр зыпкъ иуцонхэмклэ зэшлуныгъэр маклэп. Ащ ипэ-щэныгъэкклэ члэгъум имонито-рингклэ ыкли экосистемэмклэ республикэ научнэ-техническэ

программэр рахъухьагъ. Джащ фэдэу «Къэралыгъо члэгъу када-стрэм иавтоматизированнэ си-стемэу гъэфедэгъэн фаер» зыфи-лорэ республикэ программэри ежым зэхигъэуцуагъ, Урысые Федерацием гухэлъ гъэнэфагъэ зилэ ипрограммэ илэхьэ шхьа-лэхэм ар ашыш хуэгъэ.

Республикэм общественнэ щылэныгъэу щызеклорэми чанэу хэлэжэзэ Мухьдинэ къыры-кълуагъ. Члэгъур тэрэзэу гъэфэ-дэгъэным, члэгъу зэфыштыклэ-хэр ифэшъуашэм лъыклахьэу гъээклогъэнхэм афэгъэхьыгъэ йофыгъохэмклэ законхэм япро-ектхэр ыкли шэпхэ-правовой актхэр гъэхьазыргъэнхэмклэ ышлагъэр маклэп. А йофыгъо-хэмклэ ыгъыхэрэр къэбар жъу-

гъэм иамалхэм къащыхиуты-щтыгъэх. Бэ джащ фэдэ йофшлэ-гъэ зэфэшъафхэу ащ илэхэр, зэкклэми ацлэ къелогъуай.

Ыкълэи-лахьылхэм ыгукли ыпсэкли афэкълэбзагъ, ахэр щы-гъушхэу уахьтэ къэкълушты-гъэп, бэрэ ахахьэщтыгъ. Пасэу идунай зэрихъожыгъэр ахэм ягукъэошху, агу икълэрэп, ишлэ-гъэу аригъэкълыштыгъэм къафи-хьыгъэ рэзэныгъэр абгъэгъу зэрэ-дэлэ.

Мухьдинэрэ ишхьхьэгъусэ Лю-сэрэ унэгъо дахэ зэдашлагъ. Ахэм яунапчэ хэткли сыдигъуи зэлэ-хыгъагъ, ящыгъу-пласти бэмэ апагъохыгъ. Пшэщытлэ аплугъ. Нахьыжэ Сусанэ Хьаклэмызэ Би-болэтрэ Джанпагорэ яклэлэ Аб-рек ишхьхьэгъусэ, республикэ сым-мэджэщым врачэу щэлажэ. Ащ иклэлэ Мурат я б-рэ классым шед-жэ. Мухьдинэ ипшэщыгъэ на-хьылэу Майе Мыекълэпэ техно-логическэ университетым щы-регъаджэх, социологие шлэны-гъэхэмклэ кандидат. Ащ ипшэ-щыгъэ Эммэ АКЪУ-м июридиче-скэ факультет шеджэ.

Лыххэсэ Мухьдинэ илофшлэ-гъэхэм яфэшшошэ уасэ къафа-шлыгъ. УФ-м и Президент и Указклэ члэгъу зэгъэпшыныгъэм ылэныкълэ гъэхьагъэу ышлэ-гъэхэм афэшл 1998-рэ илээсым «Урысые Федерацием изаслу-женнэ члэгъузэгъэпэш» зыфило-рэ щытхуэцлэр къыфагъэшшоагъ. Бгъэм халхьэрэ тамыгъэу «Уры-сыем ичлэгъузэгъэпэш гъэ-шлэуагъ» зыфилоэрэ ыкли УФ-м члэгъумклэ икълэралыгъо Комитет и Шытхуэ тхылъ къыратыгъэх.

Илээс хуэгъуу къытхэмытыжэ Лыххэсэ Мухьдинэ шлуклэ агу къагъэкълэжэзэ, непэ ар къызы-хуэгъэ мафэм зэкклэ илахьылхэ-ми, ныбджэгъоу ыкли йофшлэ-гъоу илагъэхэми пасэу идунай зэ-рихъожыгъэм къафыхыгъэ гу-къаор зэрэмыжъужыгъэр, агу бэрэ зэрилыштыр къало.

ЛЭХЪЭСЭЖЪ
Хьаджэрэштый.

Сурэтэм итыр: **Лыххэсэ Мухьдин.**

СЭМЭРКЪЭУМ, ЛАКЪЫРДЫМ ЯКЪОГЪУП

Адыгэахэми ар яклас

Сэмэркъэур Тхьэм икласэу ало, ау Тхьэм изакъоп, адыгэахэми ар яклас. Адыгэахэм ежхэр зыдэхьащы-жыныр, зыгорэми дэхьащыныр, лакъырды ашыныр яшэн. Ар къаушыхьаты жэрыло йорыуатэхэм. Адыгэахэм ахэлъ сэмэркъэуахэм, лакъырды атехыгъэ тхыгъэхэу тхаклоу Пэнэшэу Сэфэр къыгъэхьазырхэрэр «Сэмэр-къэум, лакъырдым якъогъуп» зыфилоэрэ рубрикэм клэштхэу гъэзетым кветтыгъэзэ тшышт. Гъэзетеджэхэр къыхэлэжэахэми тафэрэзэшт.

«Мары, сыбзэгъу къешъунх»

Лыжъ тхьамыклэр икълэ-пчэлу йутэу пчыхьэм зыпкъы-хьэу щытэу шыуищ блэклэу зе-лэгъум, къуаджэм зэрэшымыш-хэм гу лъытагъэти, адыгагъэм зыдыригъэхьыхэу ариуагъ:

— Шьукъеблагъ, шьухьакл.
— Тхьауегъэун, тят, — къы-рауи блэклэныу зежэхэм, къы-зэрэмыблэгъэштхэр ышлошъ къэхуэгъэти, ишъыпкъэ дэдэу къашигъэхьуным пылгыгъ.

— Ауштэу шьумыло, пчыхьэ хуэгъэ, бысым шыуищылэгъ, шьухьакл, — ылауагъ лъыжым.
— Шьукъеблагъ.

Ары, шыухэм бысым ящыклэ-

гъагъ, ау лъыжым иунэу шагум дэтэу зытешлэгъэхэм йоф зы-тетыр къагуригъэлауагъэу нэбгы-рищ шъыпкъэ зытырагъэонэу фэагъэхэп, ау адрэр къашломы-кълэ зэхьум, «адэ арэу оломэ...» алуи къешлугъэх, шагум дэхьа-гъэх, ау яшыхэр зэрапхынхэ шы-шлолу далэгъуагъэпти, ащыщ горэ къэупчлагъ:

— Тишыхэр тыдэ етпхышты-ха, тят?

Лыжьымы джэуап ариты-жыгъ:

— Мары, мою сыбзэгъу къе-шъунпых.

Учетчикым игулыгъым

Колхоз тхьаматэм шлэхьа-фышхо илэу къуаджэм цыфэу дэсыр ащ еклуштыгъ. Учетчикыр

ащ ежыагъэу бригадирыр ыпэ къызефэм къеушчылэ:

— Тыдэ уклора?
— Титхьаматэ шлэхьаф илэу алауагъэшэ сэкло, — ылауагъ учет-чикым.

— Сэри ащ сежыгъагъ, ау тхьаматэр дэсэп алауагъ, «ащ сы-къимылэгъушты нэмылэм» слуи къэзэгъэзэжыгъ.

Учетчикымы зэкклэм къызлуи-пхьотыгъ:

— Адэ тхьаматэри дэмы-сэу, ори шлэхьафым ухэмыштыт нэмылэмэ, сэри ащ сифоф щылэп, — ылуи къыгъэзэжыгъ.

Ятлонэрэу хэти фаен

Зэныбджэгъуитлэу дзэм зэдэ-шагъэ. Строим зэдыхэуцуагъэх.

— Зыкълэуштыгъ, — коман-дэ къытыгъ командирым.

— Апэрэ, — ылауагъ Налбый, зэкклэмэ апэ итыти.

— Апэрэ, — ылауагъ Хьусени, ащ къыготыти.

— А зыкъом фэбэгъон, сыдэу укыгъа, сэ «апэрэ» слуагъэмэ, о «ятлонэрэ» зэрэплон фаер къыбгурылорэба? — къегынгъ Налбый.

— Адэ о лы гоузыр, о уапэ-рэшт, сэ сыятлонэрэшт, ара, щы-лэп а дэлагъэр, — зэкклэм къыз-луишхьотыгъ Хьусен.

Хьаклэр зыфэагъэр

Хьасанэ иныбджэгъу дэжъ хьэкклэло къэкълуагъ. Бэшлагъэти зызэрэмылэгъугъэхэр, лъэшэу зэфэчэфхэу зэпэгъоклыгъэх. Якъубэ ишхьхьэгъусэ исыгъэп, ланэр ежъ къызэлэуишхын фаеу хуэгъэ.

Хэтэрыклэ зэфэшъафхэр къызэхуипклэти салат дэгъу къыгъэхьазырыгъ. Шхыншыгъэ унэм илгыгъэп.

— Мыщ витамин «А» бэу хэлъ, пшхынклэ дэгъу, — ылуи столым къытыригъэуцуагъ.

Мэлэклэ ллагъэти, зэкклэла-клэу салатыр Хьасанэ дэгъоу ыш-хыгъ. Ау зи къыфишлагъэп.

Якъубэ тэджи, вазэм изыбзэу мылэрысэр, сэнэшхьэр, къужлэ-рысэр къытыригъэуцуагъ.

— Мыщ витамин «В», мыд-рэм «С», мыддрэм «Р» хэлъ, — зырызэу ялэзэ, витаминэу ахэлъ-хэр къепчых Якъубэ.

— Олахьэ, дэгъум, — бысы-

мым ыгу химыгъэкълымэ шлои-гъоу къыфытыригъэуцуагъэхэр ешых Хьасанэ. Ау нахь шхэ шлоигъоу амышлэгъэмэ, зи къыфишлагъэп. «Джы къытыри-мыгъэуцомэ, джы къытыригъэ-уцон» елошъ, нахьышлэу ежэшъ щыс.

Вазэм пхэшхьхьэ-мышхьхьэу илгыри аухыгъ. Тэджи джыри нэмыклэ пхэшхьхьэ-мышхьхьэхэр къырилыхьагъэх Якъубэ.

— Мыщ витамин «Д», мыд-рэм витамин...

— Витамин «Л»-р тыдэ щыла адэ? — фэмышылэжэу къэуп-члагъ Хьасанэ.

Клэсэным зи ылауагъэнтми...

Алый унэ нэфынэм къыкли, мзэхэм къызыхахьэм, зи ымы-лэгъоу шхьэкклэ клэсэным еутэ-кълэ. Зи гушыли къылауагъэп. Ар шлогъэшлэгъонэу игъусэ клэ-лэр къэупчлагъ:

— Алый, клэсэным шхьэкклэ узеутэкълым ыгъэузыгъэба?

— Ымыгъэузыгъэ хьуна, боу спсэ сыхыгъэлэжыгъ, — джэуап къытыжыгъ.

— Адэ ащ фэдизэу лъэшэу ыгъэузыгъэмэ, зи къэплагъэп!

— Сызэутэкълэу клэсэным зи къылауагъэпти, сэри зысы-ушгъэфыгъ, — ылауагъ Алый.

Чыржбын Мухьарбыйрэ икIалэрэ яхьэкIагъэх

Уипсауныгъэ угурылоним, уфэсакъыным, бгъэпытэным имэхъанэ кIигъэтхъэу, ащкIэ спортыр цыфым сезгъэуээнкIырэ амалэу зэрэщытыр ыгъэунэфэу гъэпсыгъагъэ мэлылфэгъум и 9-м Адыгэ республикэ кIэлэцIыкIу библиотекэм щызэхашъэгъэ зэлукIэгъур.

МыекIопэ еджэпIэ лицееу N 19-м иеджакIохэр, икIэлэегъаджэхэр, библиотекэм иIофышIэхэр, хьакIэхэр мэфэкIым хэлъжыгъэх. Ау Iофтхьабзэр нахь къэзгъэиныгъэр, нахь гъэшIэгъон къэзышIыгъэр дунаим щызэлъашIэгъэ Олимпийскэ чемпионэу Чыржбын Мухьарбый Нурбый ыкIор ыкIи спортыр зикIасэу, ащ икIалэу Амэрбый ащ зэрэхэлъжыгъэхэр ары.

Непэ къыткIэхьуэхэр лIэужхэм — еджакIохэм, студентхэм, гъэсагъэхэм ашIэнхэ фаех тыхэгъэгушхоштыгъэу СССР-м, джы Урысыем щытхьур спортымкIэ ыкIи нэмыкI лъэныкъуабэмкIэ фэзылжыгъэхэр, фэзылжыгъэхэр зэриIэхэр. Чыжъу уклон имыщыкIагъэу ащ фэдэ цIыф цIэрыIохэр, гъэшIэгъонхэр, гъэхъэгъэхохэр Хэгъгум ыпашъхъэ щызиIэхэр ти Адыгей шапIугъэхэу, шалэжыгъэхэу зэрэтиIэхэр къыриIотыкIэу зэлукIэгъур щытыгъ.

«**Псауныгъэм тьдIорышIэ**» зыфиIорэ тхылъ къэгъэлъэгъоным я XX-рэ Олимпийскэ джэгунхэу Мюнхен щызэхашъэгъа

гъэхэм текIоныгъэр къащыдззыхыгъэ адыгэ кIалэу, батырэу, лIыхъужъэу, штангымкIэ (хьылъэIэтынымкIэ) зыкызылэузыхыгъэ Чыржбын Мухьарбый ехьылIэгъэ тхыгъэ дэгъубэ хэлыгъ. Ащ дэжыым Мухьарбый илэс 23-рэ ыныбжыгъэр, спорт лъэгапIэу ыштагъэр бгъэшIагъэ икIуштыгъ.

Спорт мурад гъэнэфагъэм фэклон ыкIи ар щытхъу хэлъэу зэшIозыхын зыфэукIочIыгъэ Мухьарбый икIуаджэу Кошхьаблэ, иадыгэ лъэпкъ, Урысые хэгъэгушхом ацIэ ыIэтыгъ Тхьэм къыхилъхьэгъэ лIэкIэ-лъэпкъ кIочIэ ялыемкIэ, зэрэдунаеу ибатырыгъэ-лэшыгъэ щызэлъашIагъ. Тым ищысэ дахэ илэагъу зэрыкIорэр Мухьарбый икIалэу илэс 13 зыныбж Амэрбый. ИшыпкIэу спортым пыл, иеджэн пшъэрылIы дигъэцIкIэн елъэклIы. Спортыр зикIасэхэу, ащкIэ гъэхъагъэхэр зилэхэ Чыржбынхэу ятэрэ ыкIорэ Адыгейм иныбжыкIэхэмкIэ щысэшIу орыхъу.

МэфэкI Iофтхьабзэр сценарие гъэнэфагъэм тетэу зэрэагъэ рес-

публикэ кIэлэцIыкIу библиотекем иIофышIэ ныбжыкIэхэу Абрэдж Заремэрэ ХьаудэкIо Асерэ. Олимпийскэ джэгунхэр апэдэдэ Грецием тIэрэ ыпкIэ я VIII-рэ лIэшIэгъум зэрэщызэхашъэгъэхэр, ахэм ахэлъжэн фитыгъэхэр, ахамыгъахъщыгъэхэр, олимпийскэ тамыгъэхэр зыфэдэхэр кIэкIэу къыралотыкIыгъэх. ЗэлукIэгъум ихьэкIэ лъапIэу, Олимпийскэ чемпионэу Чыржбын Мухьарбый испортивнэ лъэуж рыплъагъэх.

Мухьарбый игуапэу зэлукIэгъум къекIолIагъэхэм ищыIэныгъэ ыкIи испорт гъогу зыфэдагъэр кIэзыгъэнчъэу, зэпыгъэагъэу, гъэшIэгъонэу къафиIотагъ. Iэтэхъозэ гирэхэр зэриIэтыщыгъэр, фэукIочIырэр ышъхьэкIэ зэриушъэтыщыгъэр ыгу кыгъэкIыжыгъэх. Илэс 14 —

15-м гухэлъ гъэнэфагъэ имылагъэми, цыкIу-цыкIуэ спортыр ежыркIэ гугъэпIэ инхэм яхыгъэу зэрэщытыр зэрэзэхышIагъэр, испортивнэ апэрэ лъэбэкIухэр, ахэм яхыгъэ кIыныгъохэр зэрэзэпчыштыгъэхэр, ыгукIэ ышIэрэм ыгъэразэу, шIошъхуныгъэрэ теубытагъэрэ сыдыгъуи зэриIагъэм текIоныгъэхэри щытхъухэри къадэ-кIуагъэу ылытагъ. УгукIэ уищыхэ зытелъыжыным имэхъанэ а зэкIэмкIэ кIигъэтхыгъ. Испорт наградэ лъапIэхэу кIэлэеджакIохэм алъэгъуным пае кыздихыгъэхэр Iанэм зэрэтефэу кытешIэтыкIыштыгъэх, ахэм якъыдэхыкIэ хъугъэ къэбар кIэкIэхэми еджакIохэр Чыржбыным аригъэдэлугъэх.

Адыгэхэм «ахэмыхъагъэрэ къамылфыгъэрэ зэфэдэ» аIо, ау

Чыржбын Мухьарбый бэ ылтэгъугъэу, бэ ышIэу, къэралыгъэ наградэ инхэр къылъжыпагъэу зэрэщытыр пшIошъ ыгъэхъоу икIыIотыкIын гъэпсыгъагъэ.

ШIэныгъэшхуи, спортымкIэ амал-къулай къодысэу щымытэу, IэпIэсэныгъэшхуи кызкъокIыгъэ Чыржбын Мухьарбый пэгэ шъхьэлэтыгъэу щымытэу, кызырыкIоу, гушIубзыоу, гурылогъошIоу, бзашIоу кIэлэеджакIохэм апашъхъэ зэрысыгъэм зэрэцIыфышIур, зэрэшэнышIор, зэрэIушыр, зэрэгупсэфыр нахь кIагъэтхыгъ. Акъыл зилэм арыба ишIыкIэр!

Ятэ ыужкIэ зэрелъэIугъэхэм кыхьэкIэу, Мухьарбый икIалэу, непэ спортым ишыпкIэу зыфэзыгъэсэрэ Амэрбый къэгугъылагъ. ДжыркIэ кIэлэклIаоми, ышIэрэм, ылорэм, рыхьыжыгъэ Iофым гъунэ алъыфын зэриIэжыкIырэр, ащкIэ ятэ пIэпIэ инэу зэриIэр гуащэрэп. Арышъ, Чыржбынхэм ямурадышIухэр дахэу гъашIэм щыпхырашынхэу афэтIо.

ЗэлукIэгъум щыIэгъэ кIэлэцIыкIухэм чемпионшхом зэрэIу-кIагъэхэр, джэгун-викторинэм чанэу зэрэхэлъжыгъэхэмкIэ «IэрышI» медальхэр апшъэ Чыржбыным кызэрэриIыгъагъэхэр бэрэ агу къэкIыжышIт, джарэу гъэшIэгъоньгъэ мы мэфэкI фабэр.

МАМЫРЫКЪО Нурет.

Сурэтым итхэр: **Олимпийскэ чемпионэу Чыржбын Мухьарбыйрэ ишъаоу спортыр зикIасэ Амэрбыйрэ.**

Тезыхыгъэр Iэишынэ Аслъан.

УРЫСЫЕМ ИТАРИХЪ И ИЛЪЭС МАКIО

БлэкIыгъэм уасэ фэмышIэу, къэкIоштыр пфэгъэлъэпIэштэп

(КызыкIэлъыкIорэр мэлылфэгъум и 11-м кыдэкIыгъэ номерым ит).

Хэгъгум итарихъ цыфхэм зэрэшIэрэр аулIэжыкIу ашIонгъоу, илэсышIкIэ узэкIэлэбжымэ, ВЦИОМ яупчIынкIэр зэхышъэгъагъэх. Нафэ кызэрэжыгъэмкIэ, я 11-рэ классым щеджэхэрэм япрограммэ тегъэпсыкIыгъэу тарихымкIэ упчIийм джэуап тэрэз къызытыжыгъэхэр зэупчIыгъэхэм япроцент 2, упчIылым — проценти 4, упчIыным — проценти 8 нылэп. КъулыкIоу РОМИР иупчIэ джэуап къыратыжъэ, Урысыем игражданым пэпчIэ ихэгъэу итарихъ дэгъоу ышIэн фаеу зылытагъэхэр зэупчIыгъэхэм япроцент 67-рэ.

А шысэхэм нафэ кызэрэащIы-рэмкIэ, Урысыем щыпсэухэрэм янахьыбэм хэгъгум итарихъ дэуе ашIэ, цыфхэми ащ зэрэтетыр къагурэIо, а щыкIагъэр дэгъэзыжыгъэным фэхъабырх.

Непэ тарихым изэгъэшIэн еджапIэхэм зэрэщызэхашъагъэм уигъэрэзэхэнэу щытэп. Сыхьат пчъагъэр нахь макIэ ашIы. Гурыт еджапIэм исистемэ кыхэхъэх гъэсэныгъэр зыдэкIорэ лъэныбжор зэхъокIыгъэным фэшI пособиехэр, тхылъхэр кыдэгъэкIыгъэнхэмкIэ заказхэр язытыхэрэ IэкIыб кIуачIэхэр. Зытемытым тетэу тарихыр къагъэ-лэагъэ. Хъугъэ-шIэгъэшхохэу

Хэгъгэу зэошхом фэдэхэм мэкIэ дэд анаIэ зэратырадзэрэр. ГушъIэм пае, гурыт еджапIэм пае Кредер къыдигъэкIыгъэ тхылъым къышIелэ заом кIэу фэхъуштыр КъокIыпIэ фронтым емылтыгъагъэу, ар КъохъэлIэ фронтым бжIэ епхыгъагъэу. Гъэсэныгъэм иреформэу хэгъгум щыкIорэр гъэшIэгъонэу агъэлсыгъ. Егъэджэным ехьылIэгъэ планхэм ахагъэкIыжыгъэх урысые тарихым щытхъу зыпылI инэкIубгъохэу ыкIи классическэ литературэм ипроизведениешохэу «Капитанская дочка», «Медный всадник», «Кому на Руси жить хорошо» зыфэпIоштхэр, нэмыкIхэр. Нравственностым епхыгъэ кIыныгъохэр, хэгъгум итарихъ, зэкIэ урысые културэр литературэм инэкIубгъохэу зэрэщытхэр шагъэзые.

КъохъэлIэ псэукIэр, американизациер непэ хэгъгум ищыIа-кIэ ипчэгу къиуцагъэх. Сыда ар зытехъухьэрэр? Ежэ цыфхэм ыкIи хэгъгум ятарихъ лъытэныгъэ афамышIыжъэу ара? Тикъэралыгъо ар тапэкIэ ищыкIэгъэштэ? Либеральнэ концепциеу Сорос пропагандэ ышIырэм ишапхъэхэм ар адештэнкIи мэхъу, ау нэмыкI шIуагъэ еплъэгъулэштэп. А упчIэхэм джэуап къащыретъжыкI Владимир Путиним истагъэу «Урысыер: лъэпкъ Iофыгъохэр» зыфиIорэм. «Iгъэ-

сэныгъэм, шIэныгъэ ягъэгъо-тыгъэным гражданскэ пшъэрылI шъхьалэу иIэр, — къышIелэ ащ, — лъэпкъыр адрэхэм ахэзымыгъэкIокIэрэ лъэныбжохэм лъапсэ фэхъухэрэм яхьылIэгъэ шIокI зимылэ гуманитарнэ шIэныгъэ икIу хэт щыщи егъэгъотыгъэн зэрэфаер ары. Псэуми апэу анаIэ зытырадзэн фаер предметхэу урысыбзэм, урыс литературэм, хэгъгум итарихъ — лъэпкъхэм якультурэ ыкIи яшэ-зыхъыкIэ байхэм атегъэпсыкIыгъэу егъэджэн IофшIэным мэхъанэу щыряIэм зыкъегъэIэтыгъэныр ары». Ар тэрэз. Ау Егъэ-м тегъэпсыкIыгъэ тестхэмкIэ ар зэшIохыгъуае зэрэхъуштым уехьы-рэхьышъжынкIэу щытэп. ТэшIоба датэ шъхьалэхэр ыкIи пачыхъэхэм ацIэхэр тэрэзэу къэпIошъунхэ закъом зэкIэри елътыгъэу зэрэщымыгъэр, тарихым кыхэхъухьэгъэ хъугъэ-шIагъэхэр къэпIотэшъунхэу, уасэ афэпшIышъунэу ушIыгъэн фае. А шыкIэр ары нылэп кIэлэеджакIохэм тарихым епхыгъэ гушIысакIэ ахэлIыгъан зэрэпIэжыштыр.

Гуманитарнэ предметхэм язэгъэшIэнкIэ апшъэрэ еджапIэми кIыныгъохэр чIэлъых. ВУЗ-хэм ядекан зырызхэм ректорхэм къадырагъаштэзэ, обществоведческэ дисциплинэхэмкIэ сыхьат пчъагъэхэр нахь макIэ ашIых, зэфэхьысыжэ ушэтын-

хэр зачетхэмкIэ зэрахъокIых.

УпчIэ къэуцу: Урысые къэралыгъом итарихъэу илэс мин пчъагъэ кызыкIугъэр аудиториум шарагъэхьырэ сыхьат 38—40-кIэ сыдэуштыгъэ зэгъэшIэштэ? Специалист хъушIт еджапIор патриотэу пIугъэным ыкIи гражданскэ позициехэр зыдиIыгъынхэ ылтэкIынэу гъэсэгъэным сыдэуштыгъэ игугъу пшIышIа ащ фэдэ нахь дисциплинэхэм язэгъэшIэн уасэ фамышIырэмэ? ХэткIи гурыIогуаеуп уасэ зыфашIырэ нравственнэ лъэныбжохэм атегъэпсыкIыгъэ егъэджэныр Урысыем лъагъу шамылэу, сыдырэ нанотехнологии хэгъгур пэрыт чIыпIэхэм афицэн зэримы-лэжыштыр.

Апшъэрэ еджапIэр къэзыухыгъэ ныбжыкIэхэр политикэмкIэ ыкIи тарихъ лъэныбжохэм Урысыешхом играждан гъэсагъэхэу щытынхэм епхыгъэ Iофыгъо псэухэри Урысые Федерацием гъэсэныгъэмрэ шIэныгъэмрэкIэ и Министерствэрэ ВУЗ-хэм яректорхэмрэ зэрахъаштхэу кызышIодгъэшIы тшIоигъу.

Урысые Федерацием и Президентэу Дмитрий Медведевым 2012-рэ илэсэу урысые тарихым и Илэсэу зэрагъэнафэрэр бэмышIэу кыIуагъ. Непэ ар ищыкIэгъэ шыпкIэу шыт. Ау псэуми анахь шъхьалэр ар демагогием и Илэсэу ашIомыхъуныр ары.

Мы илэсым Урысыем итарихъ епхыгъэу хагъэунэфыкIырэ хъугъэ-шIэгъабэ кыхэхъухьашт. Ахэм анаIэ атырагъадзэзэ Урысыем ищыфхэм патриотическэ пIуныгъэу адызэрахьэрэм зыкъегъэIэтыжыгъээн зэрэфаер арыштын ащ тетэу зыкIагъэнэфагъэр. А Iофыгъошхор зэрифэшIуагъэм тетэу регъэкIокIыгъэным фэшI зэльашIэрэ, алътэрэ, уасэ зыфашIырэ тарихьлэжыкIэр зыхэтхэ зэхэщкIо комитет агъэнэфэштэу къыпшIошы. Ащ фэдэ комитетым ифэшIошэ Iофтхьабзэхэу рагъэкIокIыштыгъэ япрограммэ къахильхъащтын фае. Тарихыр популяризацие зышIыхэрэ конференциехэр, къэгъэлъэгъонхэр, нэмыкIхэр зэхэщэгъэнхэр ищыкIэгъэштэ.

2012-рэ илэсэу АдыгеймкIэ республикэм итарихъ-културэ кIэн и Илэсэу хъун ылтэкIышIт. ЗэхэщкIэ тэрэз яIэу гъэпсыгъэмэ, тарихыр, културэ, духовнэ мэхъанэ зилэ шэ-зэхэтыкIэ байхэр, республикэм щыпсэурэ лъэпкъхэм якультурэ, абзэ къэгъэнэжыгъэныкI ыкIи ябайныгъэ хэхъоныгъэ ягъэшIыгъэным цыфхэм анаIэ тырагъэдзэгъэным ехьылIэгъэ Iофыгъуабэ республикэми щызэхэпшэнхэ, културэ кIэным иобъектхэр икIэрыкIэу бгъэпсыжыныкIэ, бгъэкIэжыныкIэ плэжышIт.

ЫпшIэкIэ зигугъу кышIыт-шIыгъэ кIыныгъохэр дэгъэзыжыгъэнхэмкIэ, цыфхэм шIэжъэу яIэм зыкъегъэIэтыжыгъэнымкIэ, тыхэгъэу лъэныбжохэмкIэ хэхъоныгъэхэр егъэшIыгъэнхэмкIэ тызыхэт илэсым тарихым епхыгъэ Iофыгъохэу зэрахъаштхэм хэпшIыкIэу яшIуагъэ къэкIоштыгъэу кызышIодгъэшIы тшIоигъу.

НЭГЪУЦУ Хьамед.
Доцент.

ГУБГЬОР ГЪАТХЭМ КЪЫГЪЭУЩЫГЪ БЖЫХЪАСЭХЭМ ЯШЛУШЛЭГЪЭНЫР АПЭУ АУХЫГЪ

Гъэтхэ мэфэ фабэхэм къагъэушыгъ губгъоу кымэфэ чыылэр къызызычыгъэр. Ащ фэдизу бэшагъэп бжыхъэс хъасэху чыылэр згоуагъэхэр лэпккэ-лэпккэху, тхьэпэ гъожышхо нэгъыфху тигубгъохэм зэрарыкху джы мары чыгумрэ тыгъэмрэ алуачлэ шьошэ шхуантлэккэ къыфпагъэху уяплэкхэр. Дахэ непэ губгъом итеплэ.

Гъатхэм апэрэ Иофгъабзэу чыгулжыым шызэшлуихэр кымафэр зышхъащыкыгъэ бжыхъасэхэм псынклэу ахъонымккэ гъомылышлу хуэр минеральнэ чыгъэшлу алкэгъэхъэгъэныр ары. А Иофшэнэу лэжыгъэр бжыномккэ мэхъанэ ин зилэр мэфэ ошлоу зккэлыккыгъэхэм губгъохэм ащыэшлуахыгъ. Бжыхъэ коцэу ыккэ хуэу республикэмккэ зэшлуагъэхэр гектар мин 90-рэ фэдиз мэху.

Чыгъэшлу бжыхъасэхэм ягъэккыгъэныр Адыгеимккэ апэу зышаухыгъэ Кошхъэблэ районым бамышлу тышыла. Районым мэкъу-мэщымккэ игъэлорышлалэ ипашэ игодзэ Батышэ Бисланэу тызыула-гъэм фэдгъэуцугъэ упчлэхэм джэуапхэр къаретыжы.

— **Шъуигубгъохэм лэжыгъэ къатынэу шъу-щыгугъэрэ бжыхъэс гектар тхъапша непэ арылхэр?**

— Гъэрэккэ бжыхъэ районым шапхыгъэу кымафэм хъыгъагъэр пстэумккэ бжыхъэс гектар мин 17 фэдизыгъ. Ащ шыщэу коцыр гектар мин 11,6-м фэдиз, хуэр гектар мин 3,5-м тлэккэ нахъ макк. Рапсыр зыщытхыгъагъэр гектар 1878-рэ.

— **Непэ ахэм сыда азытет?**

— Кымэфэ чыылэм маккэп бжыхъасэхэм зэрарэу арихыгъэр. Ахэм яхъон зэтыри-лэжыгъэ, ахигъэккыкыгъэ чыплэхэри шылэх. Тикок ыккэ тыхъэ хъасэхэм джы нахъ зыкхашлэжыгъ. Ахэм азытет мыдйккэ алтытагъ бамышлу зыушлэккыгъэхэ комисси-ем хэтыгъэхэм. Шъори къэшлу-лэжыгъэ тигубгъо шъыхъэм теплэу ялэ хуэжыгъэм уигъэрээнэу зэрэщытыр. Чыылэр лэжыгъэ згоуагъэхэр рапс хъасэхэр арых. Гектар 1878-у осэ дэгъу зилэ а культурэ шлагъоу тхыгъэм шыщэу минеральнэ чыгъэшлу зыхатэкхонэу

къэнэжыгъэр гектари 150-м зэрэнахыбэжэ шлагъоу шылэп.

— **Адыгеим мэкъу-мэщымккэ и Министерствэ мэлылфэгүм и 10-м кытыгъэхэм кызырагъэлагъорэмккэ, бжыхъэ коцым минеральнэ чыгъэшлу республикэмккэ апэу шъуирейон щаухыгъ. Гектар тхъапша зэшлуагъэхэр, гектар тельтэу чыгъэшлу киллаграмм тхъапша хатэкъагъэр?**

— Ары, бжыхъэ коцым апэру ешлушлэгъэныр гужога-ломи, псынклэу ыккэ дэгъоу тирайон шызэшлуахыгъ. Зэккэ коц гектар мин 11,6-м фэдиз хъа-зырэу тилэм изы гектар тель-тагъэу апэрэ ешлушлэгъүм киллаграмми 150-м кытыгъэхэм ялэ-гъэхъагъ. Адрэ рапс гектар 1700-м ехъоу ккыдыгъэм натрыфыр шапхыжышты.

— **Къоджэ псэуплэхэу шъуилэхэм ащыщху а Иофшэныр нахышлоу зыщытэхъэгъагъэхэм ацлэ къеплагъэмэ дэгъу-гъэ.**

— Тилэжыгъэ шхъагъэу бжыхъэ коцыр анахыбэу кызырагъэккыгъэр Натрыбые къоджэ псэуплэр ары. Ащ ко-цым гектар 2119-рэ шырагъэ-убытыгъ. Ащ иешлушлэн дэгъоу зэхатэгъагъ. Мэфэ ошлу заулэу кытыгъэхэм гектар тельтэу чыгъэшлу киллаграм-ми 150-м кытыгъэхэм ялэ-гъэхъагъ. Блащэпсынэ ыккэ Фэдз къоджэ псэуплэхэм ялэ коц гектар 1600-рэ зырызым ехъу-ми дэгъоу яшлушлагъэх. Май-скэ къоджэ псэуплэм коц гек-тар 1454-у кытырагъэккыгъэм мыдэу зэрешлушлагъэхэм ишыкхатэу теплэу шлагъоу ял.

— **Техникэ, гъэстын-хъэ е чыгъэшлу шыкккэху Иофшэныр кызытэуцоу кытыгъэхъэба?**

— Хъау, ащ фэдэ зы чыплэи кытыгъэхъу-гъэп. Чыгъэшлу-м ихэтэкхонккэ техникэу ящы-ккыгъэр зэккэ чыплэ пстэуми шырыл, ащ Иофшэныр ме-ханизаторхэри екху. Илэс къэс тирайон администра-ции ипэшэ Тхьаркхъоу Налбый ыпккэ кыккэу дизель гъэ-стынхъыгъэу гъатхэм ыккэ гъа-мэфэ ящыккыгъэштыр ыуасэ нахъ маккэу ыккэ нахъ пасэу кытфатлупшы. Джащ фэдэу минеральнэ чыгъэшлу тичы-гулжыгъэм ящыккыгъэштыр ре-нэу нахъ пасэу кытыгъэхъа-гъа-

хъэ. Арыш, а лэныкхъо-мккэ зи гумэккыгъоу шыла-гъэп.

— **Гъэтхэсэ пасэхэм япхыны шъуфегъагъа?**

— Тэ гъэтхэсэ пасэу рай-оным шапхыгъэу итхыгъа-гъэр зэнтхыр арыти, ар гек-тар 536-м ядгъэккыгъ. Джы тимеханизаторхэр зыфегъа-гъэхэр натрыфыр ыккэ тыгъэ-гъазэр зышапхыштыгъэ чыгум игъэхъазырын. Тапэрэ илэс-хэм лэжыгъэм пэлухъанэу районым натрыфыр шапхы-щыгъэр багъэп — гектар 1500-м кытыгъэхъу-гъэп. Рап-сыр чыылэм зыщытэккыдыгъэ гектар 1700-м кытыгъэр ащ кытыгъэхъу-гъэп, натрыфыр зы-щытлэжыгъэр нахыбэ хушты. Тыгъэгъазэри гектар мин 8-м ехъумэ ащытхыгъэу шты. А Иофшэнхэр зэрэ-шлуахышты техникэу ящы-ккыгъэм фэдиз ащ фэгъэзагъэ-хэм алккэлы. Чылапхъэу агъэ-федэщыти зэрагъэгъоу-гъэ. Арыш, натрыфми тыгъэгъа-зэми япхыны анахъ охътэшлу-хэм атефэу зэрэшлуахышты уи-чыкхъэ тебгъэлы хушты.

Районым тызышылэгъэ ма-фэм къэтлэгъу-гъэхэмрэ кы-зэхэтхыгъэхэмрэ нафэ кыт-фашыгъэ тигушылэгъу Баты-шэ Бислан кытфилотатхэм шыпкыгъэ зэрэхэлхы.

Зыщыпхъэщтхэр агъэхъазырых

Кошхъэблэ районым шыщ Майскэ къоджэ псэуплэр илэс къэс лэжыгъэ зэфэшхъафхэр дэгъоу кытыгъэхъэр чыплэхэм ахалыгъэ. Ащккэ ялофхэр мы-гъэ зытетыштыгъэм, ябжыхъасэ-хэм кымэфэ чыылэр зэрэ-ра-хыгъэм закышылдэгъуазэ тшлони-гъоу тэккэ. Тыло-ккэ къоджэ псэуплэм ипашэ игуадзэу мэкъумэщ Иофгъохэм афэгъэ-зэгъэ Батырбий Рэщыдэ.

— Шъуибжыхъасэхэм сыд азытета? — анахъ тызгъэгү-мэккырэ апэрэ упчлэмккэ зы-фэгъэгъэ.

— Тиккыджэ псэуплэ чыгу-лэжыным фэгъэгъэ хъыз-мэтшлэлэ зэфэшхъафху 18 хъхъэ, — кырегъажэ игу-щылэ Рэщыдэ. — Гъэрэккэ бжыхъэ чылопсым изытет

пхъэным кызырэмыккырэ изэрарккэ хъазырэу гужога-гъэу бжыхъасэхэм ячылапхъэхэр чыгум едгъэккыгъагъэх. Пстэ-умккэ коцыр гектар 1454-м, хуэр гектар 515-м, рапсыр гек-тар 540-м ащытхыгъагъ. Кызырэжыккыгъэ фае-м лыккэ-мыккыгъэху, тэрэзу мыпы-тагъэху бжыхъасэхэр кыма-фэм хъагъэхъэти, охъабэрэ чыылэу шыла-гъэхэм зэрар шлу-ккэ арахыгъ. Непэ ехъулэу угушылэщтмэ, коц ыккэ хъэ хъасэхэм азытет уезгъы-нэу шты. Шыпккэ, хуэу тилэм и-процент 15 фэдизмэ ккыпхъэ афэшлыжыгъэн фае. Чыгъэ-шлоу ящыккыгъэштым фэдиз алккыгъэхэм, тибжыхъасэхэр мыдэу кытэтэнхуэ тэгугъэ. Тирапс хъасэхэр арых чыылэм

ыгъэккыдыгъэхэр. Осэ дэгъу зыккыгъэр а культурэ шлагъор зыщытлэгъэгъэ гектар 540-м натрыфыр тыгъэгъазэмрэ штытхыжыккыгъэх фаеу хуэгъэ.

Бжыхъасэхэм минеральнэ чыгъэшлухэмккэ апэрэу яшлу-шлэгъэныр зэраухыгъэр тигу-щылэгъу кытыгъэхъэ. Гектар тельтэу хъасэхэм ахатэкъа-гъэр чыгъэшлу киллаграмми 150-м кытыгъэхъэшты. Тхъамэ-фэ зытлэ горккэ бжыхъасэхэм псынклэу ахъыгъэхъошты гъомы-лэр ятлонэрэу алккыгъэхъащт, зы гектарым киллаграмми 150-ккэ ешлушлэщтыгъ. Бжыхъасэхэр лэжыгъэшлу-ккэ къятэнхэм фэшл мэхъанэ ин зилэ Иофшэныр анахъ псынклэу зыщытлэуа-хыгъэхэ мэкъумэщылэ-фер-мер хызмэтшлалэхуэ Рэщы-дэ зыщлэ кырылохэрэм ащы-щых Шышэккэ Эдуард, Алек-сандр Котелевскэр, Сергей Ле-жепековыр зыпашэхэр. Мыхэр арых яфермерхэмккэ чыгу-р ана-хыбэу зилэхэри, зилэжыгъэ хъа-сэхэр нахъ зыгъэбагъохэрэри.

Техникэу ящыккыгъэм фэдиз зэралэр, ащ Иофшэныр джы-дизель гъэстынхъыгъэр фэгъэ-ккытэныгъэ хэлэу, уасэу шы-лэхэм анахъ маккэу лъагыгъэ зэ-ра-щэфырэ, минеральнэ чыгъэ-шлухэр игъом кызырэжыккыгъэ-хэрэри тигушылэгъу кытфелу-агъэ. А лэныккыгъэм районым ипашэхэр Иофшэныр кызырэ-

Батырбий Рэщыд.

фэхуэрэри хегъэуэфыкы. Рэщыдэ тырешэ ягубгъо. Тимашинэ зырычэрэ гъогум зыщытэ ккыоллэрэ бжыхъэс хъасэхэм ятеплэ зэрэмыдэир хэтэгъэуэфыкы. Ахэм къа-голь чыгу жъагъэхэр арых мы мафэхэм агрегатхэм Иофшэныр. Жъогъэ чыплэу тызэришлэгъэм агрегатитлу кытыгъэхъагъ.

— Мыр анахъ фермер бэла-хъэу тилэ Шышэккэ Эдуард ичылэу, тракторхэм апышлэгъэ культиваторхэмккэ жъогъэ шхъа-шор тырагъэушлэбыккыгъэ зыщы-ашы, — ело Рэщыдэ.

Хъасэ цыпэм къэс кызу-гъэ тракторым ккыхыгъэ ме-ханизатор ккылэм теккыла.

— Сэ сы Роман Родоманов, фермерэу Шышэккэ Эдуард ипэшэ хызмэтшлалэм сыщэ-

лажэ, — ело ккылэм. — Жъа-гъэр гъэтхасэхэр шыпхыгъэн-хэм фэгъэгъэхъазыры. Тызыгъэ-тыр гектари 120-рэ мэху, ма-фитлуккэ тилофшэн мыщ шы-тыушты.

— Шъуихызмэтшлалэ ба чылоу фэгъэгъагъэр?

— Чыгу гектар 1175-рэ хызмэтшлалэм ил, ащ шы-щэу коцым гектар 423-рэ, хъэм гектар 55-рэ аубыты. Рапс гектари 160-у тхыгъагъэр чыылэм ыгъэккыдыгъ. Ари зэ-рэхэтэу пстэумккэ гъэтхэсэ гектар 700 фэдиз тхыгъышты.

Джары тызыхэт лэжыным Кошхъэблэ районым ичылэ-лэжыгъэр зыпылэхэр. Ягубгъо гъатхэм кытыгъэхъэ шьошэ шхуантлэм гуахъоу хагъуагъэ-зэ, зигъо Иофшэнхэр ахэм зэ-шлуахы.

Роман Родоманов.

Нэжыгъэр зыгъэхъазырыгъэр ЛІХЪУСЭЖЪ Хъаджэрэтыбый.

Лъапсэр шъхъапэм егъэдахэ

Гушылэм ыпсэ зыгъэжынчырэ Кушъэкъо Симэ Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние иорэ-дыл. Тыркуем, Германием, Израиль, нэмык хэгъ-гухэу тилъэпкъэгъухэр зыщыпсэурэмэ ащыклогъэ Ду-нэе фестивалымэ ахэлэжъагъ. Къыблэ Осетием ичылпэ «плъырхэу» машом зызыщилэтыхэрэм, мамыр гъогум те-хъэгъэ Абхъазым къащилэгъэ оредхэмкӀэ шӀу зыгу илхэм ягушхъэ кӀуачӀэ къылэтыгъ. Лъэпкъхэм яартисткэ цӀэрыло филармонием ия 40-рэ илъэс ипэгъокӀэу къытфилотагъэр тигъэзетеджэхэм ашлогъэшӀэгъоныщтэу тэгугъэ.

адыгабзэр тилъэпкъэгъумэ нахъышӀоу зэрагъашӀэу къыуаӀуагъа?

— Сэр-сэрэу слъэгъугъэ. Адыгэ оредыр кыххэзидзэрэм бзэр дэгъоу ымышӀэрэми, ыгу илыр нахъышӀоу къызӀуехы. Адыгабзэр оредыр зӀхыгъэх.

— Адыгэ оредхэр зытетхэ-гъэ дискхэм къакӀэупчӀэхэ?

— Псэ зыпыт гушылэмрэ оредыр зэфагъадэх. Адыгэ Хасэм щызӀуӀлэхэми, машинэм исхэу гъогу техъагъэхэми оредыр ягъус, гъомылэ ӀушӀум фагъадэ. Германием техникэр щыпӀэрыт, дэгъоу оредхэр зытетхэгъэ дискхэр зэрящыкӀагъэхэм шъэф хэлэп.

УзыгъэляпӀэрэр зышӀлэхэ

— Мы упчӀэм сегъэгумэ-кӀы. Артист цӀэрылӀохэр, зӀлӀашӀэрэ цыфхэр зӀ-лукӀэхэу, ягушӀуагъо зӀ-дагъошӀу бэрэ урехъыла?

— Цыфым игушӀуагъо дӀб-гощыныр Ӏоф къызэрыкӀоп. НӀшӀошӀыгъэ хэмылгъэу исэнау-щыгъэ кыххэбгъэщыныр дэгъу, ау щыӀэныгъэм нэмыкӀ зекӀокӀэ-шӀыкӀлэхэр щытӀлӀэгъух...

— Мыекъуапэ концертхэр къызыщыотхэм къэгъэгъэ Ӏэрамхэр къыозытыгъэхэм ахэслъэгъуагъэх Шъэожъ

Розэ, Жэнэ Нэфсэт, Ан-дзэрэкъо Чеслав, СтӀашъу Юрэ, Пэрэныкъо Чэтибэ, Чэмышъо Гъазый, Едыдж Батырбий, Едыдж Мэмэт, МэщфэшӀу Нэдждэт.

— ИскусствэхэмкӀэ Адыгэ республикэ колледжым шезгъа-джэхэрэр, сымышӀэрэ цыфхэр кысӀекӀолагъэх. Нэхэ Тэмарэрэ сӀэрырэ тызэгъусэу оредыр къэ-тӀуагъ. ОшӀа, узыгъэляпӀэрэ цы-фыр къызэрэпшӀэшт шӀыкӀэми искусствэ хэлъэу алытэ. Гъунэ имыӀэу сафӀраз кысӀэдӀухэрэм, искусствэм уасэ фэзышӀыхэрэм.

— Къаплорэ оредхэр зы-усыхэрэм татэгущылагъэп.

— Ахэр бэ мэхъух. Тхъабы-сым Умар, Нэтхъо Джанхъот, Сихъу Рэмзан, Лыхъэс Мухьдин, ЖэнӀӀ Светлан, Хъатитэ Алин, Сулеймэн Юныс, нэмыкӀхэми ятворчествэ Ӏоф дэсшӀэ. Едыдж Батырай ытхыгъэ шӀульгъу оредыр Германием къыщысӀуагъ. Адыгэ шъуашӀэм фэгъэхыгъэ оредыр сирепертуар шӀэхуу кы-ххъошт.

— Лъэпкъ искусствэм хэтэ е сыда ухэзыщагъэр?

— ИскусствэхэмкӀэ кӀлӀэцӀы-кӀу еджапӀэу ТӀхъутэмыкъуае дэ-тым сызаштэм директорэу ила-гъэр Хъот Заур. КысӀэдӀуи, сы-щеджэн зэрэслъэкӀыштыр кы-зэрэсӀолагъагъэр сщыгъупшӀэрэп. Хъот Заур непи сидиректор. Зэ-хэщӀкӀо дэгъу. Цыфым шӀоу хэ-лӀыр хилъэгъон, кӀуачӀэу иӀэр зыдыригъэшӀэжъын елгъкӀы. Чыгъ лъапсэр зыбгъэпытӀкӀэ шъхъапэр нахъ дахэ зэрэхъурэм щыӀэныгъэр фэсгъадэ.

— Филармонием иубилей концерт ухэлэжъэщтэ?

— МӀэлылфэгъу мазэм и 20-м концертыр Мыекъуапэ щыкӀошт. ШӀульгъу оредэу кыщысӀо-щтыр кыххэсхыгъэу зысэгъэхъа-зыры. Филармонием имызакъоу, Адыгэ Республикэм икультуэрэ имэфӀкӀышхо тыхэлэжъэщт.

— УигухэлъышӀухэр къыб-дэхъунхэу сыпфӀлӀо.

— Тхъауегъэпсэу.

СурӀтым итыр: филармонием иорэдыло цӀэрылоу Кушъэкъо Сим.

нэмыкӀхэм къарыкӀыгъэ тилъэп-къэгъухэм гушылӀэгъу тафӀхъугъ.

— Пчыхъэзэхъэхэр гъэ-шӀэгъоны хъугъэхэу сурэ-тышӀ-модельер цӀэрылоу СтӀашъу Юрэ къысӀуагъ.

— Адыгэ шъуашӀхэр СтӀашъу Юрэ Германием къызыщегъэ-лӀагъохэм, тилъэпкъ икультуэрэ идэхагъэ, ӀофшӀэнэу ыгъэцакӀэрэм кӀуачӀэу иӀэр бэмэ агъэшӀэгъуагъ. Адыгэ шъуашӀхэр тыбзӀкӀэ къ-гушылӀэхэу тлъытагъэ.

Бзэр зыгъэдахэрэр

— Оредэу къӀэпӀуагъэр ба? Тиадыгэ оредхэр ашӀэхэ?

— «Садэжъ укъэкӀон», «Сэ сидунай», «СинэшӀуцӀэ дах», «Тыгъэм оред фэсӀо», Кфар-Ка-мэ фэгъэхыгъэ оредыр, нэмыкӀ-хэри Германием къыщысӀуагъэх. Унагъохэм тахэсыгъэп. ХъакӀэщ зэтэгъэпсыхъагъэм бысымхэм тырагъэтӀысхъагъ. Зыгъэпсэфы-гъо уахътэм оредхэр къафэтӀуа-гъэх, адыгабзэм изгъэшӀэн ты-тегушылагъ.

— Оредым ишӀуагъэкӀэ

БАСКЕТБОЛ. АПШӀЭРЭ КУПЫР

Урысыем баскетболымкӀэ изэнэкъокъу хэлэжъэрэ командэхэу апшӀэрэ купым щешӀэхэрэм финалныкӀом зӀлукӀэгъоу щырялӀэщтхэм шъуашытгъэгъуазэ.

ЕшӀэгъухэр Мыекъуапэ испорт еджапӀэу N 2-м мӀэлылфэгъу мазэм и 12 — 19-м щыкӀоштых. Зэнэкъокъур мафэ къэс сыхъатыр 12-м аублӀшт. ШъунаӀэ тешӀудз: мӀэлылфэгъум и 19-м ешӀэгъу-хэр зыщырагъэжъэщтхэ уахътэр зэхэщакӀомэ зэ-блахъун алыӀкӀышт.

14.04, шэмбэт

12.00 «Согдиана-СКИФ» Воронеж — «Старый Соболев» Н.Тагил

15.00 «Динамо-Политех» Курск — «Родники» Ижевск

18.00 «Динамо — МГТУ» Майкоп — «Планета-Университет» Ухта

15.04, тхъаумаф

12.00 «Родники» Ижевск — «Согдиана-СКИФ» Воронеж

15.00 «Планета-Университет» Ухта — «Динамо-Политех» Курск

18.00 «Старый Соболев» Н. Тагил — «Динамо-МГТУ» Майкоп

16.04, блыпэ

12.00 «Согдиана-СКИФ» Воронеж —

Финалныкъор Мыекъуапэ щыкӀошт

«Планета-Университет» Ухта 15.00 «Родники» Ижевск — «Старый Соболев» Н.Тагил 18.00 «Динамо-Политех» Курск — «Динамо-МГТУ» Майкоп

17.04, гъубдж

А мафэм загъэпсэфы.

18.04, бэрэскэжъый

12.00 «Старый Соболев» Н.Тагил — «Динамо-Политех» Курск

15.00 «Планета-Университет» Ухта — «Родники» Ижевск

18.00 «Динамо-МГТУ» Майкоп — «Согдиана-СКИФ» Воронеж

19.04, мэфӀэку

10.00 «Согдиана-СКИФ» Воронеж — «Динамо-Политех» Курск

13.00 «Планета-Университет» Ухта — «Старый Соболев» Н.Тагил

16.00 «Родники» Ижевск — «Динамо-МГТУ» Майкоп

Тиконцертхэр

ТелефонкӀэ къатыгъ. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо оредыло-къэщӀокӀо ансамблэу «Ислъамыем» концерттышхо къалэу Саратов къыщитыгъ. Тиартистхэм лъэпкъ искусствэм ибаи-ныгъэу къагъэлягъуагъэм бысымхэм осэ ин ратыгъ.

Композитор цӀэрылоу, «Ислъамыем» ихудожественнэ пащэу Нэхэе Аслъан зэри-гъэфэгъэ мэкъамэхэр Саратов щыӀугъэх. Концертым чӀэ-сыгъэхэм тиадыгэ шъуашӀхэр лъэшэу агу рихыгъэх.

«Ислъамыем» ипчыхъэзэхъэхэр лъегъэкӀуатэх. Къалэу Набережные Челны шэмбэтэм концерт къыщи-тышт. «Ислъамыер» Татар-стан икӀэлэ шъхъаӀэу Казань рагъэблэгъагъ.

НэкӀубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТӀЫЛЬ Нурбий.

Зэхэзыщагъэхэр: Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КъыдзыгъэкӀырэр: Адыгэ Республикэм лъэпкъ ӀофхэмкӀэ, ӀэкӀыб къэралхэм ащыпсэурэ тилъэп-къэгъухэм адырӀэ зӀпхыныгъэхэмкӀэ ыкӀи къэбар жъу-гъэм намалхэмкӀэ и Комитет
Адресыр: ур.Кре-стьянскэр, 236

Редактор шъхъаӀэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыӀэр: 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр: приемнэр: 52-16-79,

редактор шъхъаӀэм иапӀэрэ

гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшгъэдэкӀыжъ зы-хыырэ секретарыр: 52-16-77.

E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын ӀофхэмкӀэ, телерадиокъэтын-хэмкӀэ ыкӀи зӀлӀы-ӀэсыкӀэ амалхэмкӀэ и Министерствэ и Тemyр-Кавказ чыпӀэ гъӀоры-шӀапӀ, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Гъэзетым кыхиу-тыхэрэм мыштып-къагъэу къахъаф-хэрэмкӀэ къэзыт-хыгъэхэм пшгъэдэ-кӀыжъ ахы. Къа-тхэхэрэмрэ гъэзе-тым щылажъэхэ-рэмрэ яеплъыкӀэ зтэмыфӀэн ылгъэ-кӀышт. Гъэзет-еджэхэм кыт-фагъэхырэ тхы-гъэхэр зэхэты-хэрэп ыкӀи къэ-зытхыгъэхэм аӀекӀдгъэхъа-жъыхэрэп.

Зыщыхаутырэр

ОАО-у «Полиграф-ИОГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 3508

Индексхэр 52161

52162

Зак. 925

Хэутыным узчыкӀэтхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкӀэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00